

TITUS POPOVICI

Romanul „Setea” nu este o continuare a „Străinului”, ci o lucrare amplă a universului acestuia, prin ridicarea la rangul de protagonist a unor figuri episodice. Din medii citadin frecam în cel sătesc și învățăm sărăc și învătățitorii satului. Titus Popovici este bine cunoscut din „Străinul” și în „Setea” el nu face decât să-și dezvolte virtuțile pe care i le cunoaștem, ceea ce nu înseamnă de loc că trecerea sa prin timp nu e lipsită de surprize și deci de interes romanesc.

George Teodorescu a făcut parte din zona de penumbră a „Străinului”. Știm despre el doar că este unchi al lui Andrei Sabin și tatăl lui Dan, vă și prieten al lui Andrei. „George era un om liniștit, închis în sine: avea o bibliotecă plină cu cărți de pedagogie. Iși iubea meseria”. Existența domestică a familiei Teodorescu din Lunca este răvășită de război. George luptă pe frontul antisovietic și dispare în băltaia pentru Stalingrad. E-milia, soția lui, îl crede mort, vrea să vîndă rămint și să se mute la oraș. Dar între timp se află ca o prizonieră. George face parte din Divizia „Tudor Vladimirescu” și luptă pe frontul anti-hitlerist, unde pierde brațul drept. În „Străinul” există o scrisoare a sa către Andrei, care pregătește destinul ulterior al eroului: „Pentru mine prizonieratul a însemnat mai mult decât toată viața pe care am trăit-o pînă azi. Acum aș vrea să vă spun două atît: cumpăniți bine totul, nu repetați greșelile generației mele, vinovați în parte de tot ce s-a întimplat, generație obtuză, indiferentă și egoistă. Noi am trăit fără să știm de ce, am trăit prost și a trebuit să vă războiul și toate grozăviile anilor acestora ca să

înțelegem în sfîrșit că există un singur drum care-ți justifică viața: alături de poporul tău cu toată inima, cu toate puterile”.

Andrei Sabin, George Teodorescu, Mitru Moț, sînt legați prin relații de rudenie. Dar pe romanțier problema „familiei” nu-l interesează decît în subsidiar. Aici sînt trei destine, figurind fiecare un anume drum înspre comunism. În „Străinul” e surprins drumul dramatic, simțos, pornind de la incertitudinile. În „Setea”, George Teodorescu și Mitru Moț ajung la co-

Creatori și opere

munism, avînd ca punct de plecare certitudinile mari, grave și profunde, dăruite de propria lor existență. Dar drumul lor spre înțelegerea superioară a vieții nu este de loc simplu. Undeva George va spune: „La adeoș nu se a-lunge ușor”.

Cu George Teodorescu, romanțierul operează într-o tipologie literară extinsă de familiară literaturii noastre din trecut: învătățitorul de sat. Din mediul acesta, literatura realismului critic a recrutat eroii și icbele, „apostoli” și parvenii. Titus Popovici își modifică datele fundamentale, avîndu-l, așa cum ne-au devenit cunoscut prin vechea literatură. În o-poziție cu Teodorescu, „apostolul”, este creat Gordis, un fel de Marius Chioșoș Kostoșan, ca profesor, lichea cu mare sete de parvenire în administrația învătășimîntului, naționalist sovînic în ceea ce privește concepția politică. Prin urmare, aparent nimic nou. Dar sub această aparență, invenția artistică este considerabilă și pornește din remarcabila aplicație a romanțierului

de a li credincios datelor istoriei, ale vieții în marea și multipla ei desătu-rare. Cu un material tipologic vechi, arhicunoscut și răspîndit, romanțierul a construit un erou emoționant prin destiniul lui, plin de inedit.

Si George Teodorescu este un „stră-in” în felul lui. Este „străin” de pă-triță de proprietate „...oată viața fusese așa, fără să-și dea seama, îm-pingînd războiul. Săraca, nu s-ar fi simțit nelocuit, nici umilit”. E orfan de tată din naștere, pentru că s-a născut în anul tragic 1907. A trăit greu, a învătățit prin mari difi-cultăți și la 19 ani s-a trezit direc-tor de școală în satul Lunca și soț al Emîliei Moț, de la care a primit în zestre ceva pămînt, două iugăre. Prin sesia școlară a căpătat șase iugăre și au: vînzarea unei recolta bune a mai cumpărat trei iugăre. Este prin urmare un înstărit, rezultat datorat în bună măsură mamei care a moște-nit de la Ana Moț, mama ei, apu-tîndu în această pravină. George este preocupat în primul rînd de viața lui profesională și în al doilea acumuluiri-munca sa arece cu indiferență. Toate acestea, desigur, nu ar merita o aten-ție deosebită dacă nu ar constitui un-singur spărg al dramei: moștele pe care o va străbăta George. Eșecul în ce-căruia sînt două drame cu proporții de tragedie, sînt legate între ele, ca moș-tele ale unei mame: George este a-ferenț pentru că e răpîndit, Mitru Moț pentru că nu are pămînt în pu-nia acestei străvechi probleme a pămîntului se desătușoră de mare ome-nestă cu totul noi, pentru simplul fapt că lumina toată această problema-tică cu perspectiva istorică pe care o dă oieră marxism-leninismul, Titus Po-povici a extras din ceea ce pe a-tern și inuabit o surprinzătoare can-titate de necunoscut.

Războiul i-a demonstrat cu claritate lui Teodorescu că simțim drum po-sibil înspre o nouă existență închinată demnității și desvîrșitei liberăți u-mane, este comunismul. Pe acest om modest, închis în sine, preocupat cu ardoare de probleme profesionale, ex-periența amără a războiului l-a cu-tremurat, l-a dăruit o nouă conștiință, o credință careia i se dedică în în-tregime. L-a impresionat mai ales spiritul de profundă echitate al o-menilor sovietici, datorită căruia se și găsește în viață ca participant la revoluție. Capitulul retrospectiv, în care personajul retrace existența sa în prizonierat, completată și explică ho-tărîrea cu care George Teodorescu își dă adeziunea de membru al Partidului Comunist. Este primul pas pe care-l face după eliberarea din armată și este rezultatul unor îndelungi medita-ții, a unei depline seriozități de gîndire. Întrebat de Susiănescu ce în-seamnă libertatea, George răspunde cu patos evident: „În primul rînd e conștiință și adevăr! Comunismul asta înseamnă, și de aceea va învinge! A-devărata libertate a lumii! Sîrșitul superștililor, al mincunilor, al rela-țiilor false între oameni! Figură au-teră, cu o bună doză de simțire în relațiile cu oamenii (agravate de in-firmitatea s-a), Teodorescu este în-tond un pasionat pentru adevărul pe care l-a descoperit cu greu. El se dă-ruește cu puritate ideilor comunis-mului, dar cu înțelegere absolută, oarecum rigidă și, evident, deficientă a fenomenelor concrete ale revoluției socialiste. Puternică dramă prin care trece pornește de aici. El are senti-mentul clar că există un adevăr al masei, care trebuie să devie și adevărul său propriu. În procesul de as-tilmîrare al acestui adevăr, de fapt se ivește contradicția interioară a perso-najului. El a rămas — cu toată pu-ritatea pasiunii sale pentru mîșa asu-ră — un intelectual dominat de reacții individuale și înclinat spre rezolviri „topice”.

Ion Vițner

Vezi „Gazeta literară” nr. 46, 47 și 48.

GABRIELA MANOLE

„Eroul comunist Constantin Iovanuș”

CRONICA DRAMATICĂ

„DANSATOAREA, GANGSTERUL ȘI NECUNOSCUTUL”

de Victor Birlădeanu

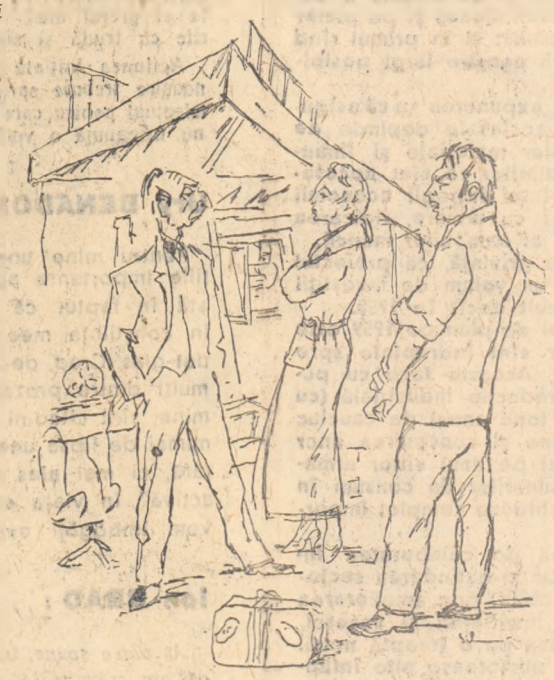
(Teatrul Municipal și Teatrul de Stat din Timișoara)

Piesa de debut a lui Victor Birlădeanu se recomandă a fi un „film scenic”. Formularea nu se pare discutabilă. Nu știm ce-o fi orînd să însemneze tocmai pentru că ne dăruie greu să luăm termenul în înțelesul său textual. Un film scris pentru scenă? Sout acesta al odraslelor rezultate din împerecheri citadine nu se pare propriu teatrului artelei. Un „film scenic” ar echivala cu realizarea în laborator a unei specii cu de centauri, întrucît cinematograful și teatrul aparțin fiecare unui alt regn artistic, cu aite legi interioare și cu altă organizare intimă. Se pot găsi, desigur, puncte de contact între teatru și film, dar nu putem să nu observăm că acestea se reduc la elemente adiacente — și nu implicite — înțelegerea dintr-o dată orînd și că de fiecare dată aceste asemănări sînt însoțite de cite un corectiv determinant. Astfel, putem constata că pe ecran, ca și pe scenă, apar actorii-interpreti de roluri, dar înmățul sîntem obligați să ne întrebăm ce se cere unui actor de teatru și ce anume unui interpret de film, de ce merita mai mult cinematograful preferă protagoniștii aduși „din viață” și nu pe cei formați pentru scîndura scenei etc. Se vorbește în ultima vreme despre „dramaturgie cinematografică” în sensul unui gen similar literaturii dramatice. Dar teatrul este o artă a cuvîntului în care textul literar ocupă primul loc, în vreme ce cinematograful se bizuie pe succesiunea inteligentă a imaginilor vizuale, utilizînd scenariul ca izvor de idei regizorale sublimi. Ni s-ar părea cu totul nepotrivit ca, la reprezentarea pe scenă a unei lucrări dramatice, să înțînim pe lângă un dramaturg, un autor al dialogurilor. Insa, oricît de absurdă nu se înălțăsc în teatru această delatare a creatorului regiei de autorul posesorilor scenei, pentru cinematograful este pe deplin firesc să se de loc condamnabilă. Să nu uităm că scenariul unui film este creat pentru o unică operă de interpretare, al cărei autor principal este și rămîne regizorul, în vreme ce piesa de teatru se bucură de o certă independență.

Fără îndoială că, numindu-și piesa sa de început „film scenic”, V. Birlădeanu nu s-a gîndit, în vîdă acesteia titlaturii categorice, decît la utilizarea limitată de „mijloc cinematografic” în construirea unei drame care se ocupă cu probleme adevăte de actuale. Într-un articol publicat în programul teatrului, autorul „Dansatoarea...” ne comunică, astfel, că a intenționat pe această cale să dea mesajului ideologic „o maximă expresivitate scenică” și se referă la nume ilustre din teatru și dramaturgia contemporană cum ar fi Maakowski, Brecht, Visneovski sau Vahtangov, Ohsapko, Toostonogo. Deși autorul nu explică în articol ce înțelege prin abordarea „filmului scenic”, noi reținem din citirea numelor de mai sus că, cel puțin teoretic, el s-a referit la trăsături ale teatrului revoluționar contemporan, care, — aparent și exterior — amintesc unele atribute ale cinematografului, cum ar fi caracterul epic, ritmul viu al acțiunii și, în sfîrșit, unele procedee de tehnică a conjugării imaginilor. Nu trebuie nevoie să spunem că altă idee dramatică epică, cit și necesitatea acordării ritmului la problematica și sensibilitatea proprie epocii noastre, s-au dezvoltat în teatru pe baze diferite de cele ale artei ecranului și că influența cinematografului trebuie înțeleasă aici numai ca un impuls în direcția unei evoluții literare, corespunzătoare specificului artei teatrale. În ceea ce privește tehnica cinematogra-fică (construcția în secențe, utilizarea de planuri paralele, comentariul nevăzut al crainicului, cad-rul muzical etc.) ea a servit desigur teatrului din zilele noastre sugestia preioasă, dar cu caracter necesită, întrucît atunci cînd s-a făcut cu adevărat artă, în loc să altereze structura particulară a dramei și artei scenei, ele n-au făcut decît s-o întărească, slujind-o cu ar-monii noi, adecvate unor preocupări inedite.

Din asemenea considerente, ca cele amintite mai sus, eticheta „filmului scenic” ne apare im-proprie și bizară. V. Birlădeanu a scris mai es-

ind o piesă de idei alcătuită pe tipul unei discuții deschise între trei personaje cu virtuți simbolice. Un proleter (Luc) aduce în scenă prezența concepției despre lumea a clasei muncitoare; un gangster (Neil) da replica poziției opuse apărută, printr-un paradox remarcabil, „ordinea” capitalis-tă. O dansatoare nefericită (Rimma) dansează între cei doi namici baletul artei sugrumate de domina banului și sfîrșește optimist prin a-și găsi eliberarea alături de multimea exploatăată. Discu-ția aprinsă între cei trei termeni ai dramei nu are în esență nimic comun cu filmul, întrucît nu are decît vagi raporturi cu zona epicului. În piesă nu se poartese nimic și nici nu se face opera de observație. La drept vorbind, piesa nu are o acțiune vie, dinamică, întrucît interesul lînat cap-tiv de duelul argumentelor și contraargumentelor într-o dispută cu caracter mai ales teoretic. Din cînd în cînd, autorul introduce cite un pasaj evoca-tor, exterior planului prim al discuției între cele trei roluri, dar totdeauna aceste pasaje sînt simple ilustrații, planșe colorate pentru a sublinia vala-bilitatea sau duplicitatea cite unei afirmații. Une-

Gh. Ionescu-Gion, Gina Petrini și Mircea Albuțescu în „Dansatoarea, gangsterul și necunoscutul”

Desen de SILVAN

ori aceste intreruperi rup artificial și titlul jocului viu al înfruntării de idei, alături sînt mai suges-tive. (Mai izbituri ni se pare tabloul de pe pînța iahtului).

Ideea introducerii monologului interior, într-o-nesă care dorește să se apropie de ritmul cinemato-grafic, a fost, desigur, nepotrivită. Într-adevăr, este înțeles că în acest fel, acestuia în film, pîn-te el este realizat pe fondul unei succesiuni neclare de imagini într-o dinamică intensă care aparține ecranului. În „Dansatoarea...” monologul interior arese brusc acțiunea și îngheta pe neașteptate schimbul de replici, amînlînd mai curînd expe-riențele lui O'Neil decît mișcarea vie a peliculei. Este în piesa lui V. Birlădeanu o contradicție con-tinută între natura dramei și scoțura sa cinematogra-fică. Cu cele trei personaje ale sale, autorul „Dansatoarea...” a pus temele unei confruntări de feze în cîteva probleme fundamentale ale vieții contemporane. Pentru a dezvolta veridic acest conflict de idei, s-ar fi cerut o tratare pasionantă în spiritul auster al discuției centrale, trimîndu-se către o dinamizare a ideilor, prin crearea unui dramatism diferent exclusiv, sau mai ales de ra-porturile dintre cei trei oameni care ocupă scena.

Situată între cei doi poli înșiși ai dramei (Luc și Neil) dansatoarea trebuia să se afle în fața unor situații dramatice în continuă creștere, care să în-soțesc profund și strîns drumul eroinei către elarificarea sa deplină. Pe scurt, pentru piesa sa

de idei, V. Birlădeanu avea imens de prețiat dacă s-ar fi adresat posibilităților de aprofundare ideolo-gică pe care le dă teatru, ar fi avut numai de câștig, dacă n-ar fi recurs la „nădele” cinema-tografice care stau bine dramelor cu substanță epică (vezi Visneovski, Maakowski, Brecht, ș.a.m.d.). Trebuie să spunem că în textul dramei există momente demne de remarcă și că, adevseri, autorul dă dovadă de reale calități în redactarea succulentă a dialogurilor.

Chitgarea Rimmei de partea clasei muncitoare indică singurul izvor al artei adevărate și incor-nează un coloziu înfrîntăc decît despre libertatea omului și despre menirea socială a artei. În acest coloziu, V. Birlădeanu a colozat intens interen-țiile gangsterului, a dăruit o iscoră unică de e-moție omului dintre gîndurile Rimmei, cum în d-rișta de a găsi tonul vîguros, potrivit, — a dat frazele lui Luc o simplitate care a mers, în unele momente, pînă la platitudinea. Din cauza de-ficiențelor de construcție pomenite mai sus, con-venționa dansatoarea se săvîrșește grăbit și con-vențional, deși începeuse firesc și convingător.

Tonul critic al cronicii de față se datorează, în-înțeles, interesului pe care-l produce apariția lui V. Birlădeanu în dramaturgia noastră. Pasivna pentru idei, poziția limpede și fără echivoc, interesul sincer pentru tratarea în forme cit mai vii a unor probleme de cea mai mare însemnătate, ca și calitățile sale scriitoricești, atrag atenția. Cu toate rezervele pe care le facem azi, este evident că preferăm categoric debuturi stingace dar inter-resante, ca cel prilejuit de piesa lui V. Birlădeanu, unor piese liniștite și bine lustruite, cum ar fi „Ultimul irea”.

Reprezentarea unei noi lucrări scrise de autorul căutărilor febrile din „Dansatoarea, gangsterul și necunoscutul” o așteptăm cu o curiozitate explica-bilă.

Asem din nou prilejul să observăm modul în care două dintre teatrele noastre au înțeles să slujească succesul unei lucrări de dramaturgie originală. Astfel, la Teatrul de Stat din Timișoara, emblema „filmului scenic” a fost luată în conside-rație cu un entuziasm nejustificat. Regia (Ion Maximilian) a realizat cu mult an-ten „atmosfera” reședinței lui Neil. Au a-părut prin surprindere scări secrete sau pa-turi nevăzute, au fîrît prelung sonerii hioroase, s-a acordat o vie participare muzicii sincope. Au fost savant degustate momentele „monologului in-terior” și, pentru a nu se rupe uraja cinematogra-fică, nu s-a acordat spectatorilor dreptul la pauză. Ar fi greșit să considerăm că Teatrul din Timișoara și regizorul spectacolului s-au dezinteresat de soarta piesei. Dimpotrivă, regia și co-laboratorii săi au muncit intens, dar mai ales în direcția reprezentării exterioare a „filmului” și mai puțin pentru aprofundarea interpre-tării celor trei roluri. Astfel, textul lui Luc, care poartă răspunderea principală în precizarea mesajului piesei, a fost înfrîntat unui actor neexperimen-tat (Gh. Pătru), ales poate pentru fizionomia sa expresivă, dar decandată imobilită. Singură inter-preta Rimmei (Marina Bașta) a izbituri aneori să emoționeze. Insuccesul teatrului din Timișoara nu este desigur fițic pentru colectivul și regizorul care a realizat deosebit de merituos montarea „Ploș-tului” lui Maakowski. El se datorează pierderii din vedere a principiului primordialității actorului față de ansamblul elementelor care compun arta scenică.

La Teatrul Municipal, înărul regizor Horea Po-pescu și-a dovedit încă o dată maturitatea și în-telepciunea. Bineînțeles, nu s-a mers nici aici în direcția particularităților de construcție ale piesei, dar pauzele au fost repede resorbite, cadrul a fost fericit simplificat, discuția de idei a trecut categoric în primul plan. Regia a insistat evident asupra valorizării duului de principii și a acor-dat însemnătate cuvenită gestului expresiv, replicii nuanțate. S-a acordat în mod fericit un spa-tiu larg mișcărilor celor trei eroi în momentele-cheie ale piesei. Rar s-a remarcat în spectacol idei regizorale arbitrare. Gina Petrini (Rimma) și G. Ionescu-Gion (Neil) au discutat cu vivaci-tate și adevseri cu un ton sincer, nelectat.

Mircea Albuțescu (Luc) a fost inegal, con-fundînd în răstimpuri fermitatea caldă a exprimării unei mari forțe morale cu bravada ostentativă.

Horea Popescu s-a bucurat de sprijinul remarcabil al excelenței rezolvări scenografice (cele două planuri suprapuse și fundalul sugestiv) sem-nat de Paul Borinooski.

V. Mindra

CRONICA LITERARĂ

„CULEGĂTORII DE AUR” reportaj de Vasile Căbulea

Hîndcă, în primul rînd, reportajul este informa-ție. Asta nu înseamnă de loc singura lui calitate și nici măcar cea mai însemnată. Am zice doar că informația nu e o calitate a reportajului, ci posibilitatea lui: posibilitatea să fie cunoaștere, literatură, pedagogie în acțiune. Un reportaj care nu informează, nu ne spune nimic despre oameni și locuri necunoscute nouă (sau despre locuri pe care le-am cunoscut cîndva, dar în care s-au desfășurat evenimente noi, surprinzătoare), își pierde calitatea sa de reportaj și, implicit, toate celelalte calități ale sale. Confruntarea cu realitatea, legătura directă cu viața, pe care reportajul o are la un mod sportiv, fi dă reportajului o valoare sportivă. Reportajul e însă scriitor, ca toți scriitorii: el descoperă, selectează, tipizează. În schimb, ce-și este interesat reportajul? Nimic. Pornind de la fapte concrete, el poate deschide porțile fantaziei, poate visa viitorul sau trecutul, poate asocia ca un erudit, poate filozofa eseistic, poate mîla faptele pe planul poeziei. Reportajul are mișcările libere în cel mai primilor dintre genuri, manifestîndu-se ca romanțier, eseist, filozof sau poet. Dar toate acestea sînt condiționate de capacitatea lui de a surprinde realul în mișcarea sa unică.

Literatura e cunoaștere și o carte care nu ne spune nimic nou despre psihologia umană e o carte inutilă. În-diferenț de panglicutele ei stilistice. O carte de literatură nu e, nici, nici o de poezie, de ceea gîteala vorbelor sau „meșterăgirea slovelor” nu repre-

ta ora fatală în care cutare gospodărie colectivă sau uzină a fost vizitată de reporter, toate problemele se găsesc închise. Or, reportajul celălănesc are, între altele, datoria de a seiza proble-mele și a li, în felul acesta, evident.

Presă noastră („Scînteia”, „Romînia liberă”, „Informația Bucureștilui”) publică des asemenea materiale care dau un ajutor efectiv celor „repor-terizați” (din păcate, în unele ziare, calitatea literară a materialelor de acest fel lasă însă de dorit). Există, în

multe reportaje literare, o tendință spre abstracțizarea poetică, spre generalitatea sentimentală care dă-nează acestor proze și sub aspect

de Paul Georgeșcu

eficacității dar și (cum am încercat să demonstrăm mai sus) sub aspect li-terar. Lipsa informației concrete, a bo-găției de observații, nu poate fi în-locuită de bibliuri gen „cerul strălîm-pede”, „sursuril izvoarelor” și alte acade-mice sfârșite din proza minoră de la 1897.

„Mă va ierta (poate?) V. Căbulea pentru această paranteză, dar cu ce prilej l-a recenzurat reportajul dacă nu la recenzurarea unui volum de reportaje? „Culegătorii de aur” (poți culege fructe, hîmbac, dar aur?) se încadrează în tematica utilității colecții „Patria noastră” care e o realizare a „Editorii tinereții”. Volumul lui Că-bulea cuprinde, cu intenții monografice, vestita Tară a Moșilor. Cu multă minu-țiozitate, autorul ne introduce în Tară de Piatră, ne descrie locurile, satele, ne face cunoștință cu diferite promi-tențe locale etc. Prefacerea, revoluțio-nare care au cuprins viața moșilor, tre-zindu-l la o nouă existență, alternează cu scurte povestiri prin care aflăm despre vechea, dura lor muncă. V. Că-bulea nu și-a crușat osteneala și a străbătut locurile notate notînd cu sîrg tot ce ne-ar fi putut trezi interesul (și, cîteodată, chiar mai mult...) Satele, orașele, minele, cooperativile de dogari, tîrgul de fete de pe muntele Găina, legendele, modul de muncă, folclorul — ne sînt descrise cu migală, însoțite de notații istorice, arheologice etc., totul stropit din abundență cu descrieri de natură Căbulea e un călător care nu se grăbește, mai zăbovese o zi ca să afle urmea lui o întimplare, pe care povestitorul nu avusese vreme să o termine, și această excursie lentă ne familiarizează cu Tara Moșilor, lucru cu altă mai interesant cu cît imaginea

GH. IVANCENCO (Expoziția anuală de grafică)

„In ofelarie”

ILIE BARBU

I lie Moromete n-a putut fi el însuși. Orîndu-l conștient și în-selctîndu-l la obligat să-și asu-mînd umanitatea chiar față de familie, față de copiii muncii și ai de demoni averii. Proprietatea privată neavînd ce face cu el, la respins, l-a închis în sine. De aceea, Ilie Moromete e un izolat și un septic.

Ilie Barbu își dezvoltă, își „desfă-șoară”, dacă vrei, adevărată fire, ge-neroasă și demnă. Nu complet, nu din-tre-o dată, nu fără dezamăgiri. Cînd Ghio-coala li cere să-l cumpere tutun în vîzul oamenilor, scoțînd ca cel ce-l iud se bumbucul trebuia să-l su-gărească, Ilie Barbu nu se duce, dar nu are îndrăzneala de a-l arăta des-chis motivul. Cînd Bădărea li strîgă pomotor — tot în vîzul oamenilor — refuzul lui Ilie Barbu e net, dar minia — totuși mută. Respectul persoanei nu este o trăsătură generalizată în mase. Asprimea tonului cu care li înserează în gospodărie, li se cere să dea locu al-tuia, li spulberă emoția solemnă, lovîn-du-și sensibilitatea și prietenii inimii li șiguesc, neavînd să dea creștere măi-ștrii sale despre rezultatele obținute de gospodăria colectivă pe care o vi-zitează. Chitărîrea și elementele atîr-sului influență el li dispuneleze și li-mencarîr li cere să-și primească, în-mencarîr să li tîmdeze, să li arăteze, chiar Partea în „viață” și selege sau se urnește. Dar societatea noastră nu știe de farmeare a murîmilor și de urmele lor și prințul, fără mare a

Mihail Petrovici

SEARA DE FOLCLORE

(Urmas din nr. trecut)

— Șeful vostru, zise Anghel pe un ton aspru, este un ucigaș. Un bandit. — Tine-ți gura, homble, zise sever Jesus. — Pepe e un proletar ca și noi. Și un bun comandant. — Pepe e un macho! zise râzând buzatu.

Jesus îl privi pe cei doi români: — La gente bravia sabe sufrir y morir, zise el. Nu e nevoie de alta vorbă, adăugă el cu aceeași blândețe gravă și sumbră.

După asta urmă un sfert de oră de tăcere. Cei trei păzitori fumau în tăcere, pliniși și răbdători. Atanas Anghel se gîndea cu infirigurară cum ar putea scăpa. Mitu Busuioac se duse la fereastră. Se uitase la grații; pe era nimic de făcut. Apoi la ulucăzări din fața; la o terasă cu reja de fier, din bărbat fin și subțire, cu minile agățate de grații, stătea de vorbă cu cineva dinlăuntrul casei. Vorbea înșuflețit, încapșinat, aproape șisăfăg. Era un logodnic care-l lăsa curte fogodniciei sale. Mitu Busuioac se uită la el, mult; mult de tot; și se uită de sine însuși. După care se trezi de la crimele curgînd pe obraji. Le înghețu cu greu, se luptă cu ele pînă de învinșe. Iși șterse fața cu palmile murdare. Apoi se întoarse și zise furios:

— Mi-e foame! Mi-e sete! Dați-mi să mîncin și să beau! Și o femee!

Cei trei începură să rîdă. — Femeie n-avem, sîndcăl nostru nu-l arează azi, sint suspensioase, im-poafiate, le e frică de noi. Dar de mîncînt și de băut îți aducem. Zise Jesus și trimise pe tinerul cel fumos care se-ntoarse cu două gamele cu garban-zos, o strachină de metal cu pîine, o cutie de unt conservat și o sticlă de vin. Puse totul pe scaunul său și le arătă ce le adusesse, mîncînt fiecare lucru:

— Garbanzos, pan, mazatequia, vino.

Atanas Anghel se uită la cutia de unt: soria pe ea, cu litere cerice, e și fabricată pentru Ministerul Alimen-tației din Republica Socialistă Sovietică Ucraină, în iulie 1939. Puse carse jos.

— No te gusta la manicaresa? Intrebă rîzînd el cu buzele vîntate. Anghel nu răspunde. Nici venea să mîncînce. Se gîndea încordat, lîngă el, Mitu Busuioac mîncă înăsa cu o lăno-mie de animal înfometat.

— Tu nu mîncîci? Intrebă el în-tr-un tîrziu.

— Nu.

Mitu, fără un cuvînt, mîncă și ce mai rămăsese. Cei trei se uitau în-tr-altă parte, discret. Mitu sperdea, se șterse cu dosul mîinii peste gură, oțîi, apăcă sticla.

— Nici nu bei?

— Nu.

— Hai, bea, te rog. Nu mă lăsa să beau singur.

Atanas Anghel întinse mîna după sticlă; luă în gură un degetar de vin, apoi îl întinse sticla îndată. Mitu se uită la el, apoi la sticlă, apoi la cei trei păzitori care-l priveau neapăsori. Îl spuse lui Jesus:

— Nu pot bea singur.

— Bău un gît și-i întinse sticla. Je-sus bău și el.

— A la tuya, zise el cu gravitate. Mitu le dădu și celorlalți. Pe urmă se uită la ei cu ură și lăzu.

— Ajunge pentru voi... cu pe voi să împuşcăm mine.

Puse sticla la gură și bău pe neră-sultate ce mai rămăsese. Trei sterturi de sticlă. Apoi o ridică în sus și o izbi de pămînt de se făcu lîndări. Cei trei îl priveau cu gravitate.

— Es buen muchacho, zise Jesus la care nimeni nu răspunde nimic. Mitu Busuioac se duse iar la fereastră și se uită afară. Logodnicul era tot la grații s-o vîrăscă pe novia să o scoapte dulci. Mai tîrziu sosi un om în hăgi, pe strada paralelă cu spatele primăriei; se auzi undeva o împuşcătură, omul se potolii și zbură pe bîrzi pe trotuar, undă rămase întins, cu brați în jos. Doi militieni cu puștile pe brați sosiră din aceeași direcție peste două-trei minute, se apăcară, unul îl în-toarse cu fața în sus. Celălalt îl împin-se capul într-o parte, cu țeva puștii, și-i trase un glon după ureche. Apoi plecară amîndoi. În sfîrșitul ta-ferală, bărbatul cel surdă, care vor-bea, agățat cu minile în împletitura de fier, nici nu întoarse capul și șopti mai departe prin reja, la fel de insis-tent.

Atanas Anghel și Mitu Busuioac nu mai vor-beau. Ce să-și vorbească? Nu mai era nimic de spus. Trebuia să treacă timpul. Să vie di-diminețea. Iar cîineții a-vea să se isprăvescă totul. Nici urfua din ei doi nu venea să creadă cu adevărat. Nimănu-nu vine să creadă cu adevărat că are să moară peste citeva ore. Omul nu simte nimic; e sănătos, viu, plin de noția de viață; e obosit dar treaz, cu nervii ațîțați, în-fricoșat, plin de speranță; cum să nu mai existe, peste citeva ore? Cum să nu mai existe? Se uită împrejur. Îl se pare că vede pereții, scaunul, fețele pă-zitorilor, înțita oară. Niciodată n-a avut o vedere atît de ascuțită, ochi a-ut de limpez. Lucrurile astea, pe care le vede, niciodată nu le-a văzut cu adevă-rat: acum abia le vede cu adevă-rat. Parcă ar exista și ele abia acum. Chiar și el, pe sine însuși, abia acum se simte trăind cu adevărat. Niciodată n-a știut că trăiește; abia acum simte că este în viață. Ca atunci cînd a scăpat teafăr dintr-ua alge sau de sub un bombardament de artilerie; dar mult mai tare; atunci era amețit de beția care urmează încordării; acum nu; acum stă și așteaptă ceasul și clipa în care va muri.

Un om vîr, capul pe ușă și-l chemă pe tînarul cel surdă. Se auză, prin ușa întredeschisă, glasul, rîsete, gîtară și un rîs de femeie. Buzatu se ridică și își spuse lui Jesus: — Au venit. Mă duc.

— Li luăm cu noi, zise el. Îl chemă pe Mitu. Acesta se-ntoarse încet și-i privi cu ochii întunecați: cre-de că sosise momentul. Serios, Jesus îl făcu semn din cap; Anghel se ridi-case și el; ieși, urmat de Mitu și de cei doi cu puștile în mînă.

În sala cea mare de la intrarea pri-măriei erau adunați douăzeci sau tre-zeci de militeni, împereșări unui loc pe care-l lasaseră gol. Sebeau pe lăzi de cartușe, pe scaune, pe mese, stăteau în picioare rezemat de coloană mas-ive, rotunde, de piatră, care lineau bolțile. Jesus și cu dintrul cel trumșel îl împinșera pe cei doi prizonieri către cerul de prizonieri și se auză în spa-tele lor.

În mijlocul cercului, pe un scaun, la o masă pe care erau vreo zece sticle de vin și una plină pe jumătate, se-bea

— Olee, ulucăz graț, dar cu glas stîra, cîntă milțeni.

Mitu Busuioac se uită la fața lui Jesus, scose o țigară din buzunarul de la piept și sălucetului și o aruncă la piciorare. Anghel se apăcară în aceeași clipă o cutie de chibrituri și o apăcă peșoare. — Să sărim la el? An apăcă încordate și neșisigurate. Să-și aprin-gă un acum, dar după ceșu șușu lui

— Olee, ulucăz graț, dar cu glas stîra, cîntă milțeni.

— Olee, gemu din măruntaie, cu glas adînc, dansatoarea. Cîntăreț se jelu săbatic:

— Por tu culpa momentito lengo que la muerta apeticia...

— Olee, gemu din măruntaie, cu glas adînc, dansatoarea. Cîntăreț se jelu săbatic:

— Por tu culpa momentito lengo que la muerta apeticia...

— Olee, gemu din măruntaie, cu glas adînc, dansatoarea. Cîntăreț se jelu săbatic:

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

— Ge e, nene Tălică? Intrebă Mitu Busuioac.

— Cred că atacă fasciștii, zise A-tanas Anghel. Jesus îl aruncă o pri-vire, apoi vorbi cu celălalt, cu glas scă-zut:

— Dați-ne arme! strigă deodată A-tanas Anghel.

Ilustrații de VAL MUNTEANU

— Donde están? Donde están? strigă Atanas Anghel.

Jesus se ridicase în genunchii și se uită cu ochi răcițiți la casele cu o-bloane închise. În piață, șase oameni se prăbușiseră; ceilalți alergau. A-tanas Anghel trăgea mereu; mitraliera se încălzise, mîreasa a ulei și a metal cald. Lumii oameni ai lui Pepe, și Pepe însuși alergau înainte, cu armele în mînă. Nu strigau. Căzura, înți trei deodată, peste o clipă încă patru, apoi unul; mai rămăsese Pepe; căzu și el. Se ridică în genunchii, în picioare, făcu un pas, apoi scăpă pistolul-mi-tralieră și se prăbuși.

— Donde están? Donde están? strigă Atanas Anghel.

Jesus se ridicase în genunchii și se uită cu ochi răcițiți la casele cu o-bloane închise. În piață, șase oameni se prăbușiseră; ceilalți alergau. A-tanas Anghel trăgea mereu; mitraliera se încălzise, mîreasa a ulei și a metal cald. Lumii oameni ai lui Pepe, și Pepe însuși alergau înainte, cu armele în mînă. Nu strigau. Căzura, înți trei deodată, peste o clipă încă patru, apoi unul; mai rămăsese Pepe; căzu și el. Se ridică în genunchii, în picioare, făcu un pas, apoi scăpă pistolul-mi-tralieră și se prăbuși.

— Donde están? Donde están? strigă Atanas Anghel.

Jesus se ridicase în genunchii și se uită cu ochi răcițiți la casele cu o-bloane închise. În piață, șase oameni se prăbușiseră; ceilalți alergau. A-tanas Anghel trăgea mereu; mitraliera se încălzise, mîreasa a ulei și a metal cald. Lumii oameni ai lui Pepe, și Pepe însuși alergau înainte, cu armele în mînă. Nu strigau. Căzura, înți trei deodată, peste o clipă încă patru, apoi unul; mai rămăsese Pepe; căzu și el. Se ridică în genunchii, în picioare, făcu un pas, apoi scăpă pistolul-mi-tralieră și se prăbuși.

— Donde están? Donde están? strigă Atanas Anghel.

Jesus se ridicase în genunchii și se uită cu ochi răcițiți la casele cu o-bloane închise. În piață, șase oameni se prăbușiseră; ceilalți alergau. A-tanas Anghel trăgea mereu; mitraliera se încălzise, mîreasa a ulei și a metal cald. Lumii oameni ai lui Pepe, și Pepe însuși alergau înainte, cu armele în mînă. Nu strigau. Căzura, înți trei deodată, peste o clipă încă patru, apoi unul; mai rămăsese Pepe; căzu și el. Se ridică în genunchii, în picioare, făcu un pas, apoi scăpă pistolul-mi-tralieră și se prăbuși.

— Donde están? Donde están? strigă Atanas Anghel.

Jesus se ridicase în genunchii și se uită cu ochi răcițiți la casele cu o-bloane închise. În piață, șase oameni se prăbușiseră; ceilalți alergau. A-tanas Anghel trăgea mereu; mitraliera se încălzise, mîreasa a ulei și a metal cald. Lumii oameni ai lui Pepe, și Pepe însuși alergau înainte, cu armele în mînă. Nu strigau. Căzura, înți trei deodată, peste o clipă încă patru, apoi unul; mai rămăsese Pepe; căzu și el. Se ridică în genunchii, în picioare, făcu un pas, apoi scăpă pistolul-mi-tralieră și se prăbuși.

— Donde están? Donde están? strigă Atanas Anghel.

RĂDĂCINIILE

CAP. 47

SCRISORI ȘI JURNALE

Crefierul Augustin Eulampie citi una câte una scrisorile în posesia cărora ajunseseră din întâmplare și care fusese adresate de Tia Cudalbu ciudațului aventurier și om de afaceri, levantinul Aramic Tair. După ce le citi, le numără. Erau 127 de epistole, de la patru până la șase pagini mov, scrise cu literă mari, nervoase și fără nici o literatură. El intră în câteva neologisme și citeva expresii grosolane. Răpăsoasa avusese, fără să știe, talent literar. Se intristă. Dacă ar fi întâlnit, în scurtul ei drum prin lume, alți oameni, poate că Tia Cudalbu și-ar fi găsit un loc în literatură nu mai puțin decât al celebrei romanciere Cezara Babadag. Pe urmă, intristarea

se voi pieri. De ce să regrele că n-a devenit scriitor Tia Cudalbu, fiind el însuși un izbucire, deși era mult mai instruit și mai pregătit? Dacă nu se mohana pentru propria soartă, ce rost avea să-și lase buna dispoziție umbrită de regrele pentru soarta altora? Ajuns cu gândul aci își spuse, cum avea obiceiul când se simtea copleșit de singurătate, cu glas tare:

— Ai îmbătrînit, Eulampie! Ai îmbătrînit și tot acru ai rămas. Ar fi timp să devii bun, Eulampie.

— De ce să devii bun? Are cineva nevoie pe lume de bunătațea mea? Nu are.

— Dar nici de răutatea și de aceeași ta nu are nimeni nevoie, Eulampie. E plină lumea de acruți, de răi și de răutăți.

— Nu am făcut eu lumea, așa că nu sunt răspunzător.

— Ba ești, Eulampie.

— De ce? De ce sînt?

— Pentru că nu ai făcut nimic ca să atîngi răul din lume și în locul răului să aduci bunătațea. Toată lumea are nevoie de bunătațe.

— Poate că nu are nevoie de bunătațe chiar toată lumea. Iar pentru călătoria, nu merită să te ostenești.

— În odaia scundă, cu tavan și pereți almujași, se făcuse frig. Absorbit de pasionata lectură, Eulampie uitase să mai arunce un lemn-două în sobă. Nu se mai ascultă pe sine și-și vorbea.

— Nu-mi plac nici liberalii, nici-mi plac nici conservatorii.

— Nu avem locuri, domnule Eulampie.

— În afară de diplomă?

— Nu-am pe nimeni.

— Politică nu faci?

— Nu. Nu-mi plac nici liberalii, nici-mi plac nici conservatorii.

— Te-ai trezit devreme, domnule Lampi.

— Nici nu m-am culcat.

— După plecarea ei, Eulampie își pregătise căleaua cu lapte pe care o sorbi fierbinte în timp ce ronțai doi covrigi cu stăsn înghețai.

— Scrisorile Tiei Cudalbu către Tair! Ah! Ce capete de acuzare ar fi scos din ele judecătorul de instrucție Tretin! Cu ce nesăț le-ai citit Pitroc!

— Și prepară, cu belșug de dichieri, teacăscă, și-și aprinse țigara. Câte-nealca, pe care i-o adusesse în trup noaptea nedormită se risipi. Călățele însă îi rămăseră tot grele. El mai și dureau. Vorbi cu ele cum ar fi vorbit cu niște oameni:

— Hai, hai, n-am vreme să vă las să leneviți. O să leneviți destul după

post. Moare de foame, bietul om!..

— Ministrul îl primise în audiență. Îl privea obrazul rotund și fălos, cu ochi ageri. Îl privea și hainele sărăcăte, și ghetele scâmbie.

— Colegul Coco afirmă că mori de foame. Colegul Coco exagerază. În România n-a murit nimeni de foame. Chemase pe directorul personalului:

— Domnul Coco Demetrescu ne roagă să-i găsim dumneaui un loc. Desi colegul Coco ne este adversar politic, aș dori să servim.

— Avem un singur loc vacant. Domnule ministru.

— Unde?

— Lingă București.

— Foarte bine foarte bine. Făi dumnealui numera și adă-mi-o la semnă.

— La vreo bancă, domnule prim?

— Nu, moș Eulampie, la un domn, la un tacișos. Sper să găsim documente importante și să-i virăm la gheră.

— Am rămas la serviciu și am lucrat. La miezul nopții a venit judele instructor Tretin și-am plecat, toți trei, la hotelul Splendid, cu mașina lui Pitroc. Domnul prim-procuror a cerut, în numele legii, să ni se deschidă apartamentul deținut de supusul turc Aramic Tair. Hotelierul a executat ordinul. Apartamentul luxos al turcului a fost percheziționat cu amănunțit. S-au confiscat toate hirtilele turcului. Eu le-am inventariat. În timpul percheziției, domnul jude-instructor Tretin și-a însușit mai mult de o duzină de cravate. Domnul prim-procuror Pitroc și-a strecurat în buzunar niște pachete cu cloropi de mătase. Mai pe urmă, judele instructor Tretin a examinat cu atenție niște butoni de aur și citeva ace de cravate, tot de aur, îngrășate cu perle. L-a chemat pe primul procuror într-un colț și i-a arătat prada.

— S-o împărțim, i-a spus Pitroc lui Tretin.

— Dacă ziceți dumnea-voastră... Numai să nu trîncănească Eulampie.

— Cine? Eulampie? Lucrez cu el de ani de zile. Nu vede nimic, nu aude nimic, nu înțelege nimic. E cam timp să socot că timpem și se trage din bășica.

— Pe lumina unui câlăr au dat peste o importanță sumă de bani: dolari, lire engleze și lire turcești, franci elvețieni și coroane suedeze.

— Tretine...

— Da, domnule prim-procuror?

— Ce facem cu gunoiași asta?

— Ce credeți dumnea-voastră...

— O treime din banșete le-a luat Tretin, două treimi i-au revenit prim-procurorului Mitea Pitroc. Mie mi s-a dat să inventariez numai banii românești. I-am trecut în inventar 7214 lei. Tretin se bucura. Se bucura și Pitroc. Ea zice: să tot fie jude instructor și prim-procuror în România!

— Ne-a scăpat ceva ce n-am văzut, domnule jude?

— Nu ne-a scăpat nimic, domnule prim-procuror.

— Avem experiență, Tretine.

— Avem, domnule prim.

— Mie nu-mi-a adresat nici un cuvînt. Nici nu trebuia. Am eu nevoie de cuvintele lor cum are cheful de tichete de mîrgăritar.

— În drum spre casă, judele instructor a urtat în mașină scrisorile Tiei Cudalbu, găsite în bagajele lui Aramic Tair. Aceste scrisori mi-au revenit, din întâmplare, mie. Le-am citit atent și am hotărît să le păstrez în arhiva mea. După ce am ajuns acasă, am citit aceste scrisori. Cu ușoare îndreptări și cu puține adăugiri, scrisorile Tiei Cudalbu către Aramic Tair ar putea fi publicate. Ar interesa mai mult decât cel mai mesșugit roman. Dacă, după ce voi ține zile, voi reciti aceste scrisori și le voi comenta mai pe larg în caietele mele de însemnări. Dacă omul care-mi va moteni arhiva va voi să le publice, n-are decît în grăoia în care mi voi odălni atunci nici că o să-mi pese. Deocamdată conștientul meu năvălit la scris imi dă ghes să mai notez aci cel puțin următoarele:

a) Tia Cudalbu nu l-a iubit pe Dragan. Dimpotrivă. L-a urit și l-a disprețuit.

b) Dragan n-a iubit-o pe Tia Cudalbu. A avut pentru ea o pasiune care nu are nici o legătură cu ceea ce în mod obișnuit, pămintenii în uriașă lor prostie, numesc iubire.

c) Tia Cudalbu l-a înșelat pe Dragan, între alții și cu Aramic Tair.

d) Dragan știa că Tia Cudalbu îl înșelă. Era grozav de gelos. O amenința desorci că o va ucide. Odată chiar l-a spus: „Eu nu mă tem să ucid oia. Am mai ucis o dată”. Tia Cudalbu l-a întrebat: „Ai ucis o femeie?” „Nu, i-a răspuns banșerul. Un bărbat”. „Pentru ce l-ai ucis?” „Mă incură în afaceri”. Cred că a fost vorba de fostul asociat al lui Dragan, banșerul Opran Baboie. Aceasta însă o notez aci cu toată rezerva deși în arhiva mea se află și dosarul acestei vechi și misterioase afaceri. Dacă scrisorile Tiei Cudalbu ar fi rămas în mințile lui Tretin și nu într-ale mele, judecătorul de instrucție ar fi avut, în sfîrșit, o dovadă împotriva banșerului Alion Dragan.

e) În ultimul an, relațiile dintre Tia Cudalbu și Aramic Tair au devenit simple relații amicale. La repetate insistențe ale Tiei Cudalbu, levantinul s-a încurcat cu Loti Cudalbu, sora mai mică a răposatei. Aramic Tair l-a înșinat lui Marin Cudalbu numeroase sume de bani ca să-l cîștige bunăvoința.

f) Simburas i-a propus Tiei Cudalbu s-o ducă la palat și să l-o prezinte regelui. Tia Cudalbu a acceptat. Înflințirea între Tia Cudalbu și rege trebuia să aibă loc după Anul Nou.

g) Colbert Cudalbu a aflat de Tia despre aceasta. Fata s-a lăudat. Colbert Cudalbu i-a comunicat nou-tatea lui Alion Dragan.

h) În ultimete două luni, Dragan era grozav de nervos și întrevederile dintre banșer și Tia se soldau cu scandaluri.

i) Orici se va zbate judecătorul de instrucție Tretin și primul procuror Pitroc pentru a da de urma acestor scrisori, nu vor izbîni. În casa mea am nenunțate taințe. Într-una din ele voi ascunde scrisorile Tiei Cudalbu pînă cînd această afacere se va lăchida într-un fel sau altul.

— Incheie calculul și-ți viri într-un ser-tar. Apoi, Eulampie se îmbrăcă și plecă spre tribunal. Ajuns în uliță și văzîndu-se izbit din toate părțile de viscol, mai observînd și uriașii nămeți de zăpadă care îi barau drumul, se întrebă dacă va reuși sau nu să ajungă la timp la serviciu. Într-ebarea și-o puse cu mare neliniște. Căci Augustin Eulampie, între multe alte calități pe care le avea, era și un funcționar model. Autorul acestei scrieri l-a cunoscut bine pe Eulampie, cum, de altfel, a și mărturisit mai înainte. El adaugă că dacă Eulampie s-ar fi căsătorit ar fi fost și un sot model iar dacă Dumnezeu l-ar fi blagoslovit cu copii, Eulampie ar fi fost — pot să și jur — și un tată model.

— L-am întrebât, plin de respectul pe care-l datoriez gradului său: — Percheziție?

— Da, mi-a răspuns domnul prim-procuror Pitroc. Ai ghicit, moșule, percheziție.

— Domnul prim-procuror Mitea Pitroc, deși e mai tînăr decît mine numai cu doi sau trei ani — cînd eu îmi făceam licența el își lua cu cumnă bacalaureatul — îmi spunea: „moș Eulampie”. Zic că-mi spune „moș” pentru că deseori umbiu neras și mi se vede barba albă.

— La vreo bancă, domnule prim? — Nu, moș Eulampie, la un domn, la un tacișos. Sper să găsim documente importante și să-i virăm la gheră.

Te-ai prădit ca Tretin și ca Pitroc. Mai ai nițel și-o să le prostesti și mai mult, ca exelentă sa Panait Dederian care se înșară mereu și tot n-are nevastă.

Ziua crescuse. Auzi cum o fabrică din împrejurare își cheamă cu sirena lucrătorii. Mai auzi vîntul vînd. Oamenii oboseau, îmbătrîneau și mureau. Numai vîntul nu obosea și nu îmbătrînea. Vîntul ocotea pămîntul și ră-minea într-una tînăr și sprintin.

Trase perdeaua, aprinse lumina pe care la ivirea zilei o stîmșise și se așeză la mîsa. Deschise caietul care purta pe scotări numărul 329 și scrisese: 23 decembrie 1909. Apoi nota: «Așeză-mă chemat domnul prim-procuror Pitroc și mi-a spus: — Domnule Eulampie, pregătește-te. Avem noaptea mare.»

— L-am întrebât, plin de respectul pe care-l datoriez gradului său: — Percheziție?

— Da, mi-a răspuns domnul prim-procuror Pitroc. Ai ghicit, moșule, percheziție.

— Domnul prim-procuror Mitea Pitroc, deși e mai tînăr decît mine numai cu doi sau trei ani — cînd eu îmi făceam licența el își lua cu cumnă bacalaureatul — îmi spunea: „moș Eulampie”. Zic că-mi spune „moș” pentru că deseori umbiu neras și mi se vede barba albă.

— La vreo bancă, domnule prim? — Nu, moș Eulampie, la un domn, la un tacișos. Sper să găsim documente importante și să-i virăm la gheră.

— Am rămas la serviciu și am lucrat. La miezul nopții a venit judele instructor Tretin și-am plecat, toți trei, la hotelul Splendid, cu mașina lui Pitroc. Domnul prim-procuror a cerut, în numele legii, să ni se deschidă apartamentul deținut de supusul turc Aramic Tair. Hotelierul a executat ordinul. Apartamentul luxos al turcului a fost percheziționat cu amănunțit. S-au confiscat toate hirtilele turcului. Eu le-am inventariat. În timpul percheziției, domnul jude-instructor Tretin și-a însușit mai mult de o duzină de cravate. Domnul prim-procuror Pitroc și-a strecurat în buzunar niște pachete cu cloropi de mătase. Mai pe urmă, judele instructor Tretin a examinat cu atenție niște butoni de aur și citeva ace de cravate, tot de aur, îngrășate cu perle. L-a chemat pe primul procuror într-un colț și i-a arătat prada.

— S-o împărțim, i-a spus Pitroc lui Tretin.

— Dacă ziceți dumnea-voastră... Numai să nu trîncănească Eulampie.

— Cine? Eulampie? Lucrez cu el de ani de zile. Nu vede nimic, nu aude nimic, nu înțelege nimic. E cam timp să socot că timpem și se trage din bășica.

— Pe lumina unui câlăr au dat peste o importanță sumă de bani: dolari, lire engleze și lire turcești, franci elvețieni și coroane suedeze.

— Tretine...

— Da, domnule prim-procuror?

— Ce facem cu gunoiași asta?

— Ce credeți dumnea-voastră...

— O treime din banșete le-a luat Tretin, două treimi i-au revenit prim-procurorului Mitea Pitroc. Mie mi s-a dat să inventariez numai banii românești. I-am trecut în inventar 7214 lei. Tretin se bucura. Se bucura și Pitroc. Ea zice: să tot fie jude instructor și prim-procuror în România!

— Ne-a scăpat ceva ce n-am văzut, domnule jude?

— Nu ne-a scăpat nimic, domnule prim-procuror.

— Avem experiență, Tretine.

— Avem, domnule prim.

— Mie nu-mi-a adresat nici un cuvînt. Nici nu trebuia. Am eu nevoie de cuvintele lor cum are cheful de tichete de mîrgăritar.

— În drum spre casă, judele instructor a urtat în mașină scrisorile Tiei Cudalbu, găsite în bagajele lui Aramic Tair. Aceste scrisori mi-au revenit, din întâmplare, mie. Le-am citit atent și am hotărît să le păstrez în arhiva mea. După ce am ajuns acasă, am citit aceste scrisori. Cu ușoare îndreptări și cu puține adăugiri, scrisorile Tiei Cudalbu către Aramic Tair ar putea fi publicate. Ar interesa mai mult decât cel mai mesșugit roman. Dacă, după ce voi ține zile, voi reciti aceste scrisori și le voi comenta mai pe larg în caietele mele de însemnări. Dacă omul care-mi va moteni arhiva va voi să le publice, n-are decît în grăoia în care mi voi odălni atunci nici că o să-mi pese. Deocamdată conștientul meu năvălit la scris imi dă ghes să mai notez aci cel puțin următoarele:

a) Tia Cudalbu nu l-a iubit pe Dragan. Dimpotrivă. L-a urit și l-a disprețuit.

b) Dragan n-a iubit-o pe Tia Cudalbu. A avut pentru ea o pasiune care nu are nici o legătură cu ceea ce în mod obișnuit, pămintenii în uriașă lor prostie, numesc iubire.

c) Tia Cudalbu l-a înșelat pe Dragan, între alții și cu Aramic Tair.

d) Dragan știa că Tia Cudalbu îl înșelă. Era grozav de gelos. O amenința desorci că o va ucide. Odată chiar l-a spus: „Eu nu mă tem să ucid oia. Am mai ucis o dată”. Tia Cudalbu l-a întrebat: „Ai ucis o femeie?” „Nu, i-a răspuns banșerul. Un bărbat”. „Pentru ce l-ai ucis?” „Mă incură în afaceri”. Cred că a fost vorba de fostul asociat al lui Dragan, banșerul Opran Baboie. Aceasta însă o notez aci cu toată rezerva deși în arhiva mea se află și dosarul acestei vechi și misterioase afaceri. Dacă scrisorile Tiei Cudalbu ar fi rămas în mințile lui Tretin și nu într-ale mele, judecătorul de instrucție ar fi avut, în sfîrșit, o dovadă împotriva banșerului Alion Dragan.

e) În ultimul an, relațiile dintre Tia Cudalbu și Aramic Tair au devenit simple relații amicale. La repetate insistențe ale Tiei Cudalbu, levantinul s-a încurcat cu Loti Cudalbu, sora mai mică a răposatei. Aramic Tair l-a înșinat lui Marin Cudalbu numeroase sume de bani ca să-l cîștige bunăvoința.

f) Simburas i-a propus Tiei Cudalbu s-o ducă la palat și să l-o prezinte regelui. Tia Cudalbu a acceptat. Înflințirea între Tia Cudalbu și rege trebuia să aibă loc după Anul Nou.

g) Colbert Cudalbu a aflat de Tia despre aceasta. Fata s-a lăudat. Colbert Cudalbu i-a comunicat nou-tatea lui Alion Dragan.

h) În ultimete două luni, Dragan era grozav de nervos și întrevederile dintre banșer și Tia se soldau cu scandaluri.

i) Orici se va zbate judecătorul de instrucție Tretin și primul procuror Pitroc pentru a da de urma acestor scrisori, nu vor izbîni. În casa mea am nenunțate taințe. Într-una din ele voi ascunde scrisorile Tiei Cudalbu pînă cînd această afacere se va lăchida într-un fel sau altul.

Pe urmă v-am văzut cum l-ași băgat în buzunarul paltonului. Pe urmă nu am mai văzut de toc pachetul cu scrisori.

Judecătorul de instrucție Tretin zise:

— Da, tot ce ai spus dumneata este adevărat, însă... însă l-am pierdut. Poate mi-a căzut din buzunar. În orice caz, nu-l mai am. Poate... Poate l-am pierdut.

Eulampie ridică din umeri. Era treaba lui Tretin să se descurce. Primul procuror Pitroc spuse:

— Mare pagubă, domnule jude. Scrisorile Tiei Cudalbu către Aramic Tair ne-ar fi lămurit asupra multor chestiuni pe care nu vedem cum o să le descurcăm.

— Sint vinovat, zise Tretin cu cel mai umilit glas din lume. Imi dau seama că sint foarte vinovat, domnule prim-procuror. Dar dacă le-am pierdut... Tăiați-mă... spînzurați-mă...

Supărat, primul procuror îi spuse greferului:

— Poți să te duci, Eulampie. Cînd transcrii pe curat inventarul cu obiectele găsite la Tair, nu mai trece pachetul cu scrisori. Consideră că acest pachet n-a existat. Ai înțeles?

— Am înțeles, domnule prim-procuror.

Mitea Pitroc și judecătorul de instrucție Tretin rămăseră închiși în biroul primului procuror întreaga zi. Tot închiși în cabinet îl găsi și mezu-l nepoi.

Ziarele făcuseră mare zgomot în jurul arestării supusului turc Aramic Tair. Vorbiră și de percheziția amănunțită de la hotel Splendid însă nu dădură amănunte reale ci numai fan-tezii. Reporterii, în frunte cu Arno Pelican și Nedelcu Nedelcovici, îl pin-diră pe Augustin Eulampie cînd acesta se duse să-și ia masa de prînz, cum avea obiceiul, în circulațiunea „în preajma tribunalului, „La Vessul”. Intrară după el, i se așezară nepoi-ții la masă, mincără cu el, băură, îi ademeniră cu vin vechi, veritabil de Nicosie.

— Beai, nene Eulampie, bea și spune-ne măcar citeva mărunțisuri.

— Cu privire la ce?

— La percheziție.

— Care percheziție?

— Percheziția pe care ați făcut-o az-noapte la Splendid.

— N-am făcut nici o percheziție.

— Dumneata, nu. Dar i-ai înșoiț pe primul procuror Pitroc și pe judecătorul de instrucție Tretin.

— Cine? Eu?

— Da, dumneata, chiar dumneata, nene Eulampie. Ne-au spus oamenii de serviciu ai hotelului.

— Oamenii de serviciu?

— Da, oamenii de serviciu.

— De la care hotel ziceți?

— De la hotelul Splendid.

— În viața mea n-am trecut pragul acestui hotel. Nici nu știu cam pe unde se află acest hotel.

— Iți bați joc de noi, nene Eulampie.

— Cîtuși de puțin. Însă nu știu nimic, despre nici o percheziție.

După două ore ziaristii fură nevoiți să-l lase în pace. Eulampie se întoarse la tribunal, se încuie în biroul lui și continuă să transcrie pe curat inventarul hirtilor și al lucrurilor găsite în apartamentul lui Aramic Tair de la hotel Splendid.

se pregăti să-și urmeze pe comisari Zainea însă rise și zise:

— Poți să stai jos, domnule Dragan. Se pare că aștăzi domnul judecător de instrucție nu are nevoie de dumneata.

— Multumesc pentru veste.

— S-a ivit ceva nou care o să-l dea și mai multă bătaie de cap.

Banșerul ar fi vrut să intrebe ce anume se ivise nou, ca să nu fie luat prin surprindere atunci cînd va fi dus la Tretin. Însă nu cuteză. Se miră de lipsa lui de îndrăzneală. Trebuia să îndrăznească. Orici l-s-ar mai întâmpla de acum înainte, el trebuia să îndrăznească din ce în ce mai mult. Dacă oamenii aceștia — care au pus mîna pe el, îl chinuie și-l disprețuiesc chiar mai cumplit decît pe un infractor de rînd, — își vor da seama că l-a slăbit vîntul și l-a pierit îndrăzneala, vor face din el o simplă cîrpă și-l vor stoarce toate mărunțisurile pe care le doresc, începînd cu asasinarea aceluși Tia Cudalbu și sfîrșind cu spionajul. Totuși, adresa nici o întrebare comisariului. Zainea se miră că n-a sfîrșit în mintea banșerului nici o curiozitate. Atitudinea de tăcere și de nepăsare a lui Dragan nu o puse pe seama slăbiciunii în care căzuse banșerul ci, dimpotrivă, pe tăria lui. Omul tare, omul stăpîn pe sine și sigur de nevinovăția și de dreptatea lui, nu se sinchisește, într-adevăr, de nimic.

— Nu ești curios să știi despre ce este vorba, domnule Dragan?

— Nu, răspuns banșerul. De vreme ce sînt înmăncat, anchetat pentru fapte pe care nu le-am comis și maltratrat, pot să afirm că sentința mea de condamnare a și fost scrisă. Atunci, ce m-ar mai îndreptăți să mă emoționez că, pe parcurs, se poate ivi alți ceva și mine altceva?

— A fost arestat levantinul Aramic Tair, spusese Zainea. Un prim-interogatoriu i-s-a și luat.

Lui Alion Dragan îi tremurară o clipă buzele vînete și mustățile. Se slăpîn și spuse tern:

— Aramic Tair? Dar ce legătură poate fi între mine și Aramic Tair? Aproape că nici nu-l cunosc.

— Unele ziare susțin că-l cunoașteți foarte bine!

— Foarte bine! Cuvinte fără miez. Foarte bine o cunosc nici pe nevastă-mea, deși am trăit cu ea aproape treizeci de ani sub același acoperiș.

— În sfîrșit, credeam că v-ar putea înteressa.

— Iți mulțumesc, în orice caz. Dumneata, domnule comisar, ești singurul om de aici care s-a purtat cu mine cavalerește.

Mă gîndesc și eu la viitor, domnule Dragan. Dacă scăpați...

— Fii sigur, domnule comisar, că nu voi uita.

Zainea îi dăruî un chibrit și un pachet de țigări.

— Eu nu fumez. Mi le-am procurat special pentru dumneata. Dacă te întrebă cineva de unde le ai, să spui că și le-a dat de pomana unuia din pungașii care au dormit aproape aici. N-o să se mire nimeni. Uneori derbedei și pungași fac gesturi de acest fel.

ANTIDOTUL BANALULUI SENSURI NOI

(Urmare din pag. 1-a)

cu care și-a încheiat practic cariera sa de scriitor.

Sub alte forme, impasul proiectat în creația altor scriitori, — a aceluia care s-au confundat în el, s-au identificat cu el, — a avut drept rezultat decadentismul.

Dar, în întreaga epocă dintre cele două războaie, realismul românesc a adus puternice denunțuri împasului societății burgheze, condamnată vehemente. Aceasta s-a petrecut cu opera lui Mihail Sadoveanu, cu principalele scrieri ale lui Rebreanu, cu numeroase creații ale lui Camil Petrescu, Cezar Petrescu etc.

Neîmpăcarea cu impasul societății, condamnarea lui, s-au manifestat în creație sub diferite forme, și au constituit, în ultimă instanță, atitudini de militare împotriva vechiului, adică toată o luptă pentru intrarea în trăsăturile esențiale ale realismului socialist. Aceasta a dus la adâncirea criticii sociale realizate de realism; iar încercarea de a propune soluții pe baza studiului societății, a fost și primul semn al unei atitudini creatoare.

Vom semnala căile a doi scriitori, profund diferiți, dar alți de caracteristici sub raportul unei noi atitudini în creație. Este vorba de Camil Petrescu și Cezar Petrescu.

Camil Petrescu a urmărit și el, ca și alți scriitori ai epocii, destinul societății contemporane lui; mai mult decât alții, poate, a fost preocupat să afle soluții viabile și-a ajuns, prin premise pe care nu e cazul să le discutăm, la crearea unei întregi filozofii personale despre rolul salvator al intelectualilor. Opera sa este expresia tragică a neputinței de realizare a propoziției sale, dar în același timp, o intensă dezbateră a problemei intelectualului. Soluția scriitorului nu era, evident, adevărată; dar căutarea lui febrilă, îndrăzneață de a-și apăra o soluție, izvoră din conștiința că o asemenea soluție există, că ea poate fi realizată practic și că din perspectiva acestei soluții societatea trebuie schimbată. De aceea, îndată după Eliberare, Camil Petrescu a și aflat alături de repede drumul către soluționarea însăși a problemei intelectuale, prin adăunarea sa conștiința la noul regim și prin însuși șira sinceră a unor teze fundamentale ale realismului socialist. Piesa „Băcescu”, scrisă în 1948, a marcat prima etapă a acestui drum nou al scriitorului; romanul „Un om între oameni” l-a desăvârșit. În pragul ter-

mării acestei opere, scriitorul se afla cu tot sufletul și cu toate marile sale posibilități creatoare deschise către un roman al contemporaneității; s-a stins înainte de a-l fi putut conștientiza.

Cezar Petrescu a intuit cu precizie stadiul nou al dezvoltării capitalismului, caracterul lui imperialist. E mai puțin important că l-a definit astfel; principalul e că l-a sesizat și l-a fixat ca atare în cărți, între care — în primul rând — „Aurul Negru”, „Calea Victoriei”, „Duminică orbului”, „Plecăt fără adresă” și, firește, „Întunecare”. Mai puțin preocupat de soluții, el le-a căutat, totuși, reamintindu-se, ca Zaharia Dăbul în „Aurul negru”, să-și acopere cu pământ îndelung rîvnita comoră, adică lășind pe seama viitorului rezolvarea destinului societății, al cărei dezastru s-a îndemnat să-l afle înșcris pretutindeni, în semnele vechiului său. L-a înșcris chiar în titlul unuia din cele trei volume ale romanului „1907”: „Mane, Tekel, Fares”, după fatidica inscripție de pe zidurile legendarului banchet biblic. „Mane, Tekel, Fares”, — măsurat, cântărit, împărțit, — spunea autorul; societatea sa era în pragul prăbușirii. Soluțiile propuse în acest roman nu erau adevărate, erau cîștiguri contrarii adevărului istoric, dar conștiința dezodărnămintului — și de altfel chiar senzația falimentului — soluțiile sale — scriitorul le avea certe. Alte romane ale sale ajung la încheiere, dar sfârșitul societății nu poate să nu fie catastrofic; în scrierile sale din anul 1938—44, apare tot mai des un personaj ciudat, călăuzit nebun Filaret care pronunță profetii și blesteme, indicind cataclismul în rol; romanul „Carlton” începe în dialog cu această profetie și sfârșește cu prăbușirea blocului, care „soluționează” brusc, adică încheie destine care ajunseseră aproape toate la un impas; romanul „Adăpostul Sobolia” se încheie cu căderea unei bombe care spulberă și reduce la neant pe cei doi eroi centrali.

În mesajele și soluțiile lor, unele din aceste romane sau altele, menționate mai sus, și încă altele, care n-au fost amintite aici, nu pot fi acceptate; dar rămâne mai presus de orice, îndolială existența în epocă a unei alte atitudini în problemele sociale, diferite de aceea a realismului critic anterior.

Impasul societății epocii devine clar multor conștiințe; el era proclamat — în forme diferite — de literatură; romanul „Un om între oameni” l-a desăvârșit. În pragul ter-

lipsa coordonării deservise intenția inițială de a înălța revitalizează a acestei vechi staturii balnear. Relația este amorfa, cu treceri de la un aspect la altul fără să se înțeleagă rostul succesiunii și fără să se realizeze o imagine omogenă. Reportajul într-adevăr înzestrat cu receptivitate dialectică, supune materialul observațiilor sale unei operații de selectare și ierarhizare. Înțelegerea marxistă și orientează spre legătura de selectare și întință a fenomenelor, spre esența lucrurilor. Eloquent în acest sens este reportajul lui Horia Liman, „Chemarea Detei”. Print-o plăcută analogie cu farmecul natural al Detei, reportajul dezvăluie chemarea, noului care se afirmă în viața oamenilor din aceste locuri. Pitorescul etern este concurat de pătrunderea masinilor, cu electricități în Delia, factori care modifică radical fața locurilor, revoluționând conștiințele, felul de a simți și de a se purta al pescarilor deveniți tractoriști sau al tîrlășilor ajunși mecanizatori.

Operația de selecție și ierarhizare, calauzită de o clară înțelegere implică aporțul fanteziei (înca o dată: nu al ficțiunii!). Fantezia reportajului se poate compara cu arta unghiurilor și a decupajului în film. Nu e simplă tehnică, însușirea ei ova procedee, deși — fără îndolială — le presupune. Este știința de a pune în lumina cea mai favorabilă faptul, evenimentul. Acesta poate fi datat, cum procedeează un neori Bogza, până la dimensiuni cosmice sau poate fi comprimat la maximum și restituit sub forma telegramă, a anunțului decupat din ziar, cum face Pozner. Prescripții infailibile și ri riscant să se formuleze. Modalitățile alese corespund nu numai viziunii, dar și temperamentalului reportajului. Un reporter inclinat spre reflecție cultivă abstractia, speculația suplă (Eugen Barbu), altul, solicitat mai mult de formele lirismului, optează pentru nctural (Traian Coșovei). Dreptul la fantezie ar trebui apărut mai bine de reporterii înșiși în activitatea lor. Scriitorul cu pretenții literare nu este suficient pentru a alunga, ba chiar întințe impresia de monotonie, de uzat, pe care lectura reportajelor publicate curent în presă o naște uneori.

Față de alte cerințe impuse reportajului, satisfacția muncii de reporter este de a capta istoria vie a epocii sale. Posteritatea socialistă va găsi în paginile lui frumusețea începuturilor, elanul primelor victorii și fi va fi recunoșcătoare.

Geo Șerban

GAZETA LITERARĂ ORGANIZEAZA duminică 7 decembrie a.c. la orele 11 a.m. în sala Teatrului de Stat din Orașul Stalin O CONSĂTUIRE CU CITITORII Vor participa din partea redacției: Acad. Zaharia Stancu, Eugen Barbu, Georgeta Horodincă, V. Mîndra, Al. Mirodan, Mihail Petroveanu, Titus Popovici, Valeriu Rîpeanu

Reportajul este, într-un fel, antidotul banalizării din obișnuință și al uniformizării conformiste. Talentul reporterului stă în a spune din nou discuții ceea ce altora poate să li se pară definitiv stratificat, dezvăluind laturi inedite acolo unde nimic nu mai promitea să fie necunoscut. Dar ineditul nu este totuși cu senzaționalul. A urmări în sine faptul ieșit din comun înseamnă a reține doar întîmplătorul, accidentalul. Ineditul nu presupune izolarea unui fapt, ci tocmai integrarea lui în lanțul elementelor care-l explicitează, observarea corelărilor determinative. Se spune că reportajul trăiește din consemnarea faptului exact. Pentru a fi întru totul adevărat mai trebuie adăugat că, fără o percepție dialectică, consemnarea aceasta, oricît de fidelă și precisă, nu marchează un spor real de cunoaștere. Faptul, știrea, evenimentul sînt mijloace, scopul reportajului rămîne acela de a le desfriza sensul, semnificația în timp. Cu această accepție vorbea Paul Georgescu de „senzaționalismul aventurii ale banalului” scrisă

despre Geo Bogza. Criticul remarcă „valoarea dinamică” a faptului în reportajul bogzian, adică tocmai capacitatea de a se adăsa, de a intra în lanțul determinat. Este de altminteri singurul mod pentru reportaj de a-și dobîndi perenitatea. Faptul izolat se perimează amănînd cu aceeași soartă vitregă și scrisul reporterului neperspicac.

Interesul pe care-l deșteaptă reportajele de la Hunedoara ale lui Nicorovici se justifică prin accentul pus pe conținut. Nu s-ar putea susține că reportajul n-a fost impresionat de spectaculozitatea muncii la furnale. Elaborarea unei șarje și prilejulește pagini de poezie și încordării fizice, elogiul al înversurării omului hotărît să supună elementele: „Patru oameni apucară o rangă lungă de fier, de ore zece metri, și o introduseră în gîtlețul eșcușului, răsucind-o în toate sensurile, fără să fină seama de temperatura drăcească emanată din igheabă încinsă la peste 1000 de grade. Te-ai păru, înclăștăi de acest drag lung și greu, părau o înșta ciudată,

cu brațe musculuoase, nepăsătoare de loc, dirijată de o singură voință, puternică și nefricată”. Taboul, sugestiv prin grandeură, n-ar prezenta totuși prea mare interes dacă reportajul s-ar mulțumi cu atât. Dincolo de efortul titanic se profilează însă o mentalitate, mentalitatea muncitorului creator — și aceasta este observația nouă pe care o aduce și o impune Nicorovici. Reportajul folosește bine împrejurările date pentru a surprinde pe viu cum socialismul lichidează înstrăinarea omului de obiectul muncii sale, redându-i demnitatea. Dacă nu s-ar fi lăsat unora tenta să alcătuiască tipologie, fantazma literesc, reportajele sale ar mai fi putut încă să câștige în expresivitate.

Cine preferă ficțiunea, s-o caute în roman. Reportajul — acesta îl și diferențiază — comunică prin limbajul faptelor nemijlocite. Reportajul observă și expune fără alectare literară, fără pretenții de recreare. Formulată astfel, sarcina sa pare simplă și la îndemna oricui, dar nu-i deșit o sluzie. În realitate, această expunere spontană cere măiestrie și muncă îndolială ca în orice domeniu artistic. Un reporter cu suficientă experiență practică și cu realizări meritorii, cum este Pop Simion, întîmpină greutăți pe care nu izbutesc să le depășească într-un reportaj despre munca specifică unui șantier naval. În loc să abordeze direct obiectul, reportajul o ia de departe, cu ocoluri inutile, prezențor și în fond neșgur: „Am intrat în crasul de la colul superior al Durdarilor noastre, să-mi măresc cunoașterea mea despre oamenii care alcătuiesc nase. Deși nu mă aflam pentru întâia oară într-un asemenea loc, abia aici, la Galati, am înțeles înțepina amplă, sugestivă, pîenară, a ceea ce înseamnă un șantier naval. Tot timpul șederii mele am fost un explorator, un călător aliat oremnic pe o „terra incognită”. Asadar, priții mărturie mele la calarea lor subiectiva reală, cîntărindu-le ca pe niște impresii izote spontane în fața unei lumi capabile să bîntuiească în cel mai înalt grad sensibilitatea unui reporter”. Sensibilitatea reportajului ar fi fost tocmai ce era de dorit să se simtă mîi mult în reportaj. Acesta plutește în generalitățile amabile, în ciuda celor câteva referiri concrete care, neavînd rețel personală, nu trezesc nici interesul, nici e-moția cititorului. Mult mai eficient procedează Petru Vintilă cînd scrie despre Orașul Victoria („Lucașărul”, 1 sept.). Reportajul său, cam discursiv-perețios, er părea, din acest punct de vedere, inferior celui al lui Pop Simion. Inșă punctul său de pornire se află într-o idee reportericească îndolială, enunțată chiar din titlu: „Orașul fără arhive”. Realitatea orașului care „abia s-a născut, cu pulsul său de viață tînă, prinde imediat scriitorul: reportajul notează ca în niște lise, lașonci, fără comparații, fără insistențe explicative, iar din mulțimea amănunțelor se profilează o atmosferă caracteristică, ne facem o imagine adevărată despre Orașul Victoria din acest moment.

Expunere, relație directă, acestea ar putea sugera cumva concluzia că reportajul nu face decât să descrie ceea ce văzute. Or, descriptivismul duce la nivelarea faptelor și la estomparea sensurilor. Descriptiv este, de pildă, reportajul despre Heracleone publicat în „Scrisul Bănănean” nr. 9, în care

I. ROSS (Expoziția anuală de grafică) „Sculptorul tăiat”

SCRIITORII RĂSPUND

(Urmare din pag. 1)

Contactul mai adîncit cu lumea de la țară în plină transformare revoluționară e o necesitate. Iată pentru ce salut cu bucurie Chemarea Uniunii Scriitorilor. Sînt ferecit că voi sta o vreme mai îndelungată printre țărani care, alături de muncitori, cădlesc lumea de mîine.

Nicolae JIANU: Sînt sigur că urmind chemarea Uniunii noastre deschidem pentru noi înșine perspectivele unor succese viitoare, ale unui avînt literar încă necunoscut.

Victor KERNĂCĂH: Stabilirea pentru un anume rîstimp într-un sat îmi va da prilejul, cred, să lucrez cu folos în viața nouă a satului și, ca soldat al literaturii de partid, să lupt pentru ogîndirea vieții autentice a mediului în care voi trăi, în ceea ce voi scrie.

Aurel LAMBRINO: Încă nu cunosc pe nimeni din cei în mijlocul cărora mă voi afla în curînd. Nu-i cunosc, dar parcă i-aș și cunoaște: președintele sfatului popular, președintele colectivei Or i avînd ei deja colectivă, sau abia o alcătuiesc? Încă nu știu. Știu încă că o să am multe de scris.

Ion LĂNCRĂNȚAN: E de datoria scriitorilor și a camaradilor de cultură să participe din plin la viața țărănimii muncitoare. Să pleșim deci la sate. Aștept în voim și urednici de primăvara care va veni.

Corneliu LEU: Scriind aceste rînduri, mă-ncearcă o plăcută emoție: la ora cînd ele vor apare, tot ceea ce există azi în mine sub formă de planuri, de proiecte, își va fi găsit întruchipare efectivă. Oamenii alături de care voi trăi și voi lucra

în iarna aceasta, vor avea precizate și amnele și fiziionomile și psihologia. Cartelul de note va fi început, iar eu nu voi mai fi autor scum, ci personaj în acțiune.

Horia LIMAN: Pot să afirm cu hotărîre că scriitorii au fost, pînă azi, beneficiarii nu numai ai roadei pămîntului, ci și ai insușirilor de inteligență și simț artistic excepțional cu care sînt înzestrați țărani noștri. Chemarea Biroului Uniunii Scriitorilor din R.P.R. vine să restabilească raporturi de reciprocitate, pentru ca fluxul bucuriei de viață să innozeze de-o potrivă pe creatori ca și pe eroii lor. Ogorul fiind mai fertil și roadele se vor întoarce mai bogate spre acela ce l-au lucrat.

Remus LUCA: Tot ce am scris în ultimii ani în nuvelele mele, am cunoscut în perioada cit am fost ziarist. Voi merge și de astă dată o lună de zile, în ianuarie, și voi sta tot timpul într-un sat; sînt convins că voi avea multe de învățat din cunoașterea mai aprofundată a procesului de prefacere socială.

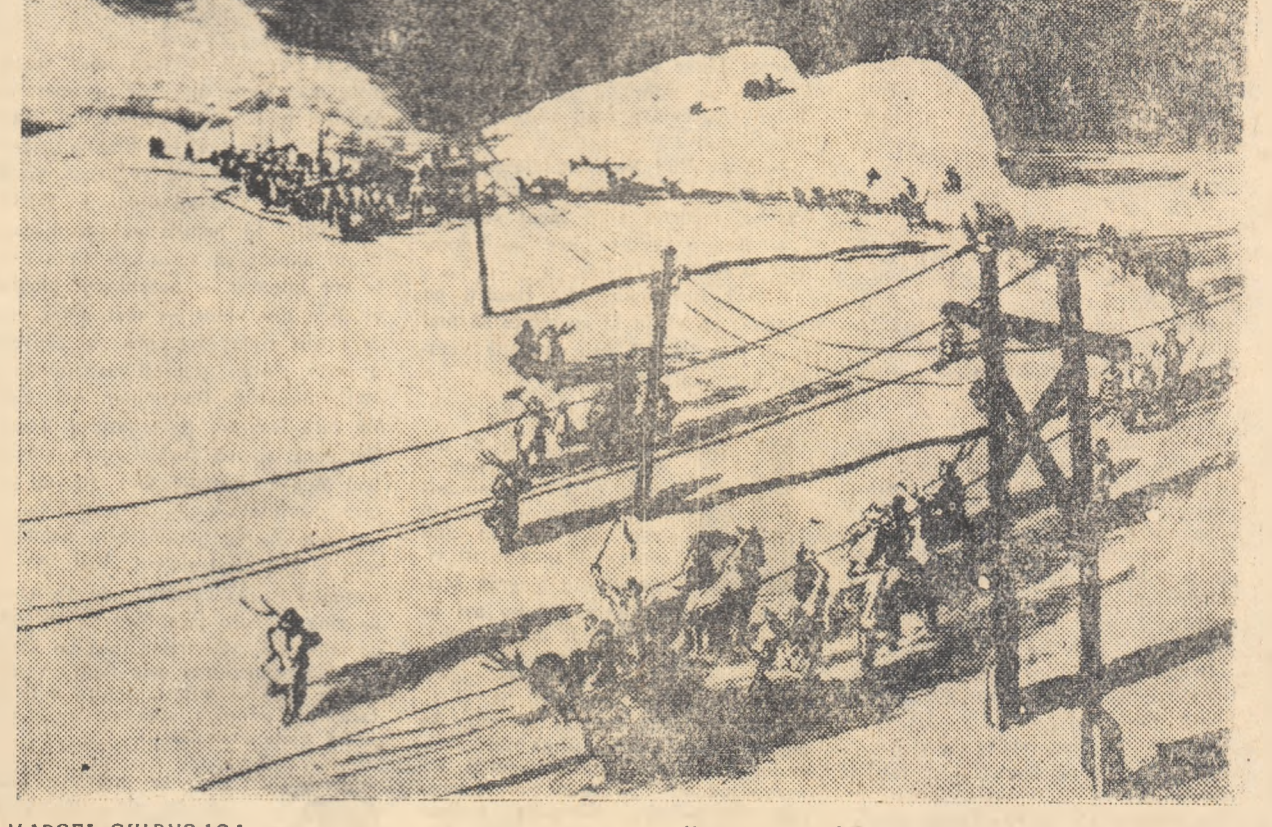
Radu LUPAN: Sînt convins că participînd la munca politică și culturală de la sate îmi va fi înmulțită cunoașterea realității în chip nemijlocit, îmi va fi direct înlesnită această permanentă înfrîntare a realității cu literatura — sarcină esențială a criticii

Toma G. MAIORESCU: Comuniunea în muncă naște relații cu totul noi între oameni. De aceea voi pleca cu entuziasm. Dacă voi merge să lu folositor, dacă voi încheia prietenii sincere și stabile, sînt sigur că și cei cu care voi lucra împreună vor trăi cu adevărat în paginile mele.

Tudor MIHAIL: Sînt bucuros că voi face parte dintr-o scriitorii cărora li se dă prilejul să trăiască un timp mai îndelungat în sate, în mijlocul oamenilor și al frumuseții lor.

Florin MUȚUR: Dacă voi reuși să învăț cit de puțin din munca dusă alături de țărani muncitori din satul în care voi fi trimis, voi considera aceasta ca pe o mare onoare.

Pop SIMION: Întîmpin cu satisfacție și entuziasm chemarea Biroului Uniunii Scriitorilor. Mai aproape de viață” pentru că și

MARCEL CHIRNOAGA „Noaptea la arle” (Expoziția anuală de grafică)

eu port în mine de mai multă vreme o atare chemare, căreia li răspund după puterile mele, ucinând la școala prozei de actualitate, stîfuind poezie, schița, reportajul. În anii de cînd bat drumurile țării, m-am convins că acesta e un lucru primordial pentru un scriitor care oare să-și pună talentul în slujba partidului, a vieții noi.

Veronica PORUMBACU: Plecare la țară? Am cîntărit nu o dată satele de pe malul Mureșului și

din Bărgan, de la poalele Făgărașului și din apropierea Bucureștului. Le cunosc și am prieteni, mi-a fost aproape viața lor și am scris, nu o dată, despre ei. Dar acum, Chemarea Biroului Uniunii Scriitorilor din R.P.R. ne deschide o altă perspectivă. E vorba de participare directă, nemijlocită la problemele satului. E o sarcină de cînte și implică un prilej de tezurizare a impresiilor. Din observatori, fie chiar eteni, devenim activiști, zidim — și

zidim și pentru noi. Ne modelăm pe noi înșine ca oameni și scriitori.

Cristian SIRBU: Plec bucuros să adaug la zori satului entuziasmul meu pentru lumină și socialism.

Nicolae STOIAN: Să plec la sate — e pentru mine un lucru cit se poate de firesc; e o chemare și o datorie totodată.

Al. SAHIGHIAN: I-am văzut în anii puterii populare pe foștii mei tovarăși de armată și pe fiii lor, romîni și țărani dobrogeni; iar acum citeva luni am stat o vreme în comuna Topraisar. O nesfîrșită emoție m-a cuprins pînd pe acești oameni noi, muncitori demni pe ogorale noilor gospodării colective milionare, cu atîta încredere în viitorul care li s-a deschis,

Nu știu mijloc mai rodnic de cunoașterii a vieții și de verificare a cunoașterii vieții decît propria experiență. Și, pe lîngă învațatura partidului, nu cunosc instrument de lucru, pentru mine ca scriitor și critic de artă, mai plin de făgăduințe creatoare decît acest prilej pe care mi-l dă partidul de a trece prin experiența mea nemijlocită realității. În plină transformare socialistă a e satului nostru E un prilej care îmi va îmbogăți mult cunoștințele. Pentru acest prilej mulțumesc încă o dată partidului.

Petru VINTILĂ: Socol că acțiunea la care Biroul Uniunii Scriitorilor ne cheamă să participăm în iarna aceasta ne va da posibilitatea de a ne integra în colectivitatea unui sat, de a lua parte la viața de fiecare zi a satului respectiv, de a deveni propagandiști ai liniei Partidului în opera grandioasă de transformare socialistă a satului.

Violeta ZAMFIRESCU: Nu poate fi bucurie mai mare pentru mine decît să stau într-un sat vreme mai îndelungată, să iau parte la toate frîntîmării și bucuriile sătenilor al căror suflet îl cunosc și îl iubesc mult.

Haralamb ZINCA: Munca noastră de luminare politică și culturală a găsit întotdeauna un ecou adînc în sufletele oamenilor. Iată și de ce la „Chemarea” lansată de Biroul Uniunii Scriitorilor răspund din toată înimă: cu primul esalon mi place și eu.

„Descrierea Chinei” în romînește

Cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la moartea învîntatului moldovean Nicolae Milescu, ESPLA tipărește lucrarea „Descrierea Chinei” (retradusă pînă acum în romînește). „Descrierea Chinei” este o vastă monografie întocmită de Milescu în 1871-72, după o călătorie în misiunea diplomatică (vezi „Jurnalul de călătorie în China”). Erită este îngrădită de Corneliu Bărbulescu (traducere, prefăcitură și comentarii), care demonstrează pe baza unor noi documente că lucrările lui Nicolae Milescu nu sînt nici traducerea și nici preluarea „Alisului Chinei” scris de Moritz Hartig, precum susținea J.F. Bradley.

T. S.

Concret, despre literatura actuală

În ultimul număr al revistei „Contemporanul”, scrie o frumoasă și caldă cronică despre Nicolae Labiş, G. Călinescu își confirmă interesul și interesul pentru literatura nouă din patria noastră, de data aceasta abordînd analiza, ca să spunem astfel, la obiect, o operă și scriitorii contemporani. Criticul îl consideră pe Labiş un poet reprezentativ al noii generații de scriitori ridicată după Eliberare: „N. Labiş a evocat ororile războiului, capătul sîrăc, foametea, pe tîrziu răzînd „Sciteia”, pădurile natale în care vîntul își caută din penurie hrană. A evocat Partidul, lupta comunistă. Temelie sînt lui socialiste și combative. Seta sa de viață îl oșeză fără discuție pe vîntul poeziei venimilor noi”. Concluzia cronicii e polemică și revendictivă, poziția lui Nicolae Labiş fiind considerată „unul din răspunsurile la colomia celor care susțin că sub regimul nostru cerul poeziei s-a întunecat”.

I. A.

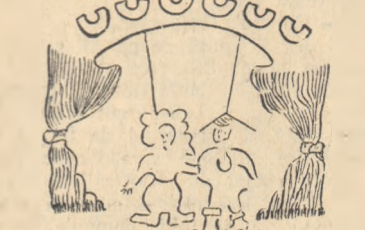
Nimic despre autori

vrema, editurile noastre au răspuns în mod pozitiv la desideratul cititorilor ca lucrările nou apărute să fie însoțite de o prefăcitură sau un scurt cuvînt introductiv. Pentru că e firesc ca la aparițiile literare cititorii să cunoască măcar din cele mai sumare despre autor și despre epoca în care a fost scrisă respectiva carte. Remarcăm în acest sens prefețele cuprinzătoare și în genere judicioase la volumele care apar în colecția „Clasici literari universale” și la Colecția Kust.

M.

Obrazțov la Londra

Pe Serghei Obrazțov l-am cunoscut mai înlî ca scriitor (vezi „Profesiunea mea”), apoi ca moștru păpăruș, regizor, interpret, cîntăreț. Îl reîntîlmim acum în ultima sa realizare literară: „Ce am văzut, ce am auzit și ce am simțit în cursul celor două călătorii făcute la Londra”. Zîmănd tot timpul, unsoari amare, reportajul are totdeauna o privire largă analitică, impresia primă nu mulțumesc, cută cu lucrurilor, căutînd să generalizeze.

Obrazțov a notat cuvinte de admirație despre muzeul și arta faetă londoneză, despre suferințele minui al oamenilor simpli, acei „cockney” urmași ai erailor lui Dickens, dar o ștut și văd cu ochi critic învoia „comisurilor” care a trăsesc sufletul tinerei generații, absurditatea ridicolă a unor tradiții can-servatoare, compania de mincîni

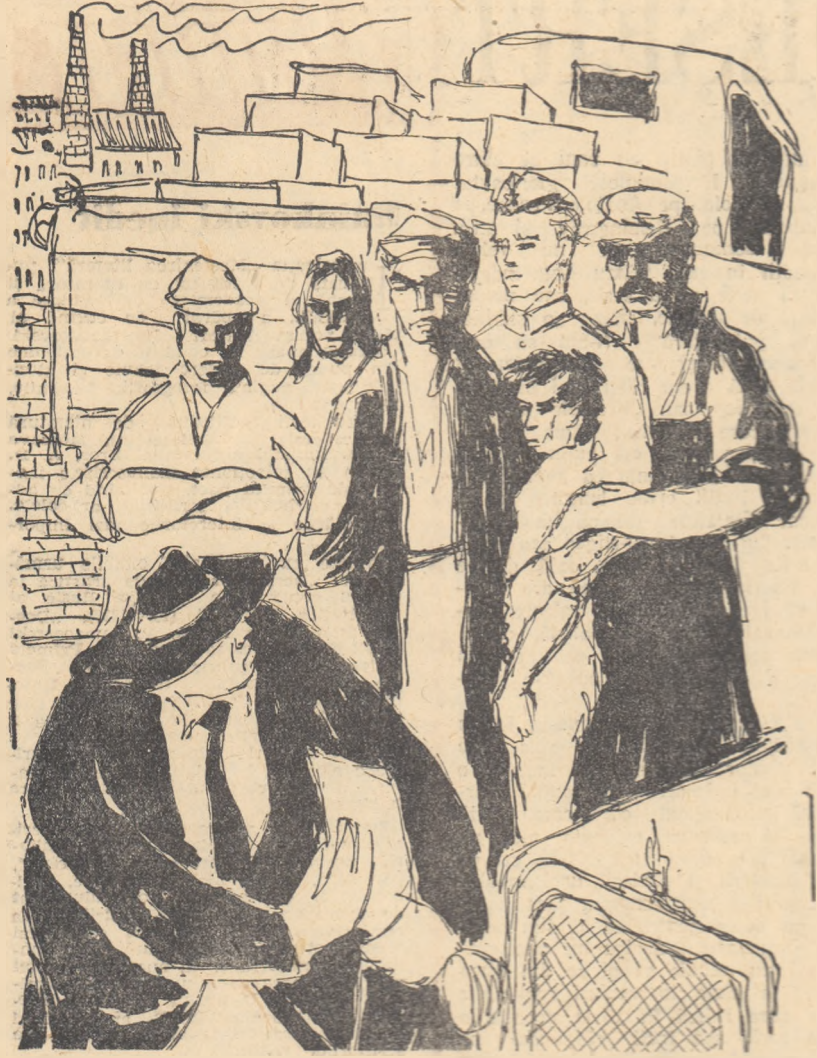
anticonuniste a unor ziare otlate în slujba unor mari capitaliști.

Reportajul lui Obrazțov este revator pentru că el este un itinerar psihologic; fiecare împrejurare este ilustrată cu un profil uman, fiecare episod captat forță plastică prin prezenta unui nou tip caracteristic. Fiecare capitol devine astfel o mică schiță literară autentică de notoriu reportajului, fină, sugestivă dar neostențativă.

Deși cititorului îi stau la îndemînă numeroase cărți, raportate despre Anglia și Londra, cele scrise de Obrazțov sînt o minunată imagine a vieții sociale și spirituale londoneze.

Abonați-vă pe anul 1959 la publicațiile Uniunii Scriitorilor din R.P.R.: Gazeta literară, Viața romînească, Utunk, Lucașărul, Steaua, Igaz Szó, Iașul literar, Scrisul bănănean, Neue Literatur, Novi Jivot

A FOST O ZI

Vin de la Constanța, unde am avut niște treburi și mă duc la Sinaia. Și așa mi-am pierdut două zile din concediu...

— În locul tău mai pierdeam încă una și-mi vedeam prietenii! — Poate că așa ar fi fost bine! Zise după o scurtă pauză roșcovanul. Uite, cîndodă mi-ai lăsat dor de Ruja! Strănuș om mai era și asta! Trebuie să fi ieșit la pensie... — Nu, n-a ieșit la pensie! Conduce organizația de bază a uzinei... — Ruja? — Da, Ruja! Ce te miră? Oamenii de acolo lui nu îmbrățișează niciodată... — Și Mihalea? — E primul secretar al raionului de partid... — Ce spui, frate? Tare-ai vrea să-i văd și pe el! La Băneasa, în luptele cu fasciștii, m-a salvat viața! M-a tras de picior într-un șanț, cu o clipă înainte de a exploda o bombă... — Și el îți amintea de tine! Vine mereu pe la uzină, stăm de vorbă, povestim... — Mă bucur că nu m-a uitat! — Mihalea nu uită pe nimeni! Prietenia oamenilor îi este scumpă! Chiar ieri mi-a lăcut o surpriză... — Ce fel de surpriză... — E o poveste întreagă, Vladimire! Dacă vrei, ți-o spun... — Spune... Ce altceva avem de făcut?

Cu brațele rezemate de rama de metal a geamului, priveam fascinat zarva ce domnea afară. Peronul stației gemea. O mulțime perștră, trezită ca prin minune de fluieratul scurt al locomotivei, se năpusti în dezordine spre garnitura pornită în cursă. Cîțiva pionieri, urcați în primele vagoane, începură să cînte, dînd un aer de veselă sărbătoare acestei plecări. De jos, o bătrînă albă de tur-turini trecute, își lega de mișcări dom-nicale batista umedă de lacrimi. În băjelele de vreo cîinci ani, finut de mi-nă lingă o femeie îmbujorată de emofie, începu să-și cheme cu glas plîngă-ref surioră mai mare, plecată în ex-ursurile cu școala. Cineva strigă un nume neînțeles. Un tînar, venit în fugă, sări sprinten pe scara ultimului vagon, luînd o poză de curajos, torador și salufind cu reverențe caraghioase două domnișoare rămase în urmă. Inghesușii pe la ferestrele vagoanelor, călătorii răspunderă cu dărmice chemări, agîndu-se și pînă la motorole. Gălăgioși, școlari destășu-rară o mulțime de stegulețe multico-lore. Răsună subire o trompetă, durii infunțat o tobă. Apoi locomotiva acoperi pu pufului ei totul, împingîndu peronul cu un val de aburi și luînd viteză spre zărea ce se deschidea lim-pede, largă, uriașă, dincolo de oraș.

— Deschise cu mișcări melancolice o carte voluminoasă, virindu-și nasul de vră-jitoare în paginile îngălbenite; bărbă-tul ei, un bătrîn nervos și nestator-nic, ieși pe culoar și aprinse o țigară; oamenii din fața mea, amuzamăți de-o vedere neașteptată, se avîntară în-o discuție aprinsă. Conversația celor doi prieteni, pas-ionantă, plină de amintiri și exclama-ții nestăpînite, îmi etrase din bun în-cepăt atenția. Cei mai în vîrstă, un om roșcovan și puternic, cu vocea profun-dă, vibrantă și pătrunzătoare de bas, își întărea spusele legîndu-mine în aer. Celălalt, mult mai tînar, părea de un calm deosebit, cumpănit și retinut la vorbă, cu o expresie de copil cuminte pe chipul negricios, gata să asculte și să învețe. Urmăream tulburat schimbul lor de cuvinte. Și ca să nu-i stingheream, m-am lăsat timp la cealaltă parte a băncii, am închis ochii și, prefăcîndu-mă că dorm, am înregistrat aproape cuvinț cu cuvînt cele ce urmează...

P e la amiază a sunat telefonul. Am ridicat receptorul. De la ce-lălalt capăt al lîrului, vocea lui Mihalea a răsunat grăbită: — Vezi că vin la dumneata cu un musafir! Intr-o jumătate de oră vom fi acolo... — Și cine-i musafirul acela? am întrebat eu curios. — Un tovarăș care ține să vadă uzi-na voastră! Abia a intrat la mine în birou și nu-ți pot da alte lucruri... Așa că, așteaptă-ne... În curînd vei avea... Doar ați, citeva cuvinte fugare, a-proape neclare, ascunzîndu-mie. — M-am ridicat tulburat de pe scaun. Cine să fie musafirul acela ciudat? Ce să fac? Cum să-l primesc? — Noroc că tocmai atunci a intrat în birou Ruja. — Gînd la gînd cu bucurie! am ex-clamat eu. — Bătrînul s-a oprit la doi pași, m-a privit dintr-o parte, cercetător. — Iar o încurcatură? a întrebat el. — Și încă ce încurcatură! am răs-puns eu. Tovarășul Mihalea mi-a nă-nunțat un musafir necunoscut... — Și pentru atîta lucru te agiți? s-a mirat Ruja. Oh, tinerețe, tinere-țe, cum le mai pui toate la suflet! — Se pare că-i un om însemnat! am căutat eu să-l lămuresc. Poate un mi-nistru! Poate un scriitor cu renume! — Ei și? N-are de ce să poftescă... Il vom primi cu brațele deschise, cu dragoste, cu prietenie... Auzi, un musa-fir necunoscut? Să vină sănătos în mijlocul nostru... Iar pînă atunci, la loc pe scaunul tău, aprinde o țigară și așteaptă liniștit... Avea dreptate bătrînul. Socoteala lui simplă îmi potolise avîntul. El s-a aprop-iat de mine, m-a cercetat stăruitor.

— Cîțiva pionieri, urcați în primele vagoane, începură să cînte, dînd un aer de veselă sărbătoare acestei plecări. De jos, o bătrînă albă de tur-turini trecute, își lega de mișcări dom-nicale batista umedă de lacrimi. În băjelele de vreo cîinci ani, finut de mi-nă lingă o femeie îmbujorată de emofie, începu să-și cheme cu glas plîngă-ref surioră mai mare, plecată în ex-ursurile cu școala. Cineva strigă un nume neînțeles. Un tînar, venit în fugă, sări sprinten pe scara ultimului vagon, luînd o poză de curajos, torador și salufind cu reverențe caraghioase două domnișoare rămase în urmă. Inghesușii pe la ferestrele vagoanelor, călătorii răspunderă cu dărmice chemări, agîndu-se și pînă la motorole. Gălăgioși, școlari destășu-rară o mulțime de stegulețe multico-lore. Răsună subire o trompetă, durii infunțat o tobă. Apoi locomotiva acoperi pu pufului ei totul, împingîndu peronul cu un val de aburi și luînd viteză spre zărea ce se deschidea lim-pede, largă, uriașă, dincolo de oraș.

— Deschise cu mișcări melancolice o carte voluminoasă, virindu-și nasul de vră-jitoare în paginile îngălbenite; bărbă-tul ei, un bătrîn nervos și nestator-nic, ieși pe culoar și aprinse o țigară; oamenii din fața mea, amuzamăți de-o vedere neașteptată, se avîntară în-o discuție aprinsă. Conversația celor doi prieteni, pas-ionantă, plină de amintiri și exclama-ții nestăpînite, îmi etrase din bun în-cepăt atenția. Cei mai în vîrstă, un om roșcovan și puternic, cu vocea profun-dă, vibrantă și pătrunzătoare de bas, își întărea spusele legîndu-mine în aer. Celălalt, mult mai tînar, părea de un calm deosebit, cumpănit și retinut la vorbă, cu o expresie de copil cuminte pe chipul negricios, gata să asculte și să învețe. Urmăream tulburat schimbul lor de cuvinte. Și ca să nu-i stingheream, m-am lăsat timp la cealaltă parte a băncii, am închis ochii și, prefăcîndu-mă că dorm, am înregistrat aproape cuvinț cu cuvînt cele ce urmează...

— Cîțiva pionieri, urcați în primele vagoane, începură să cînte, dînd un aer de veselă sărbătoare acestei plecări. De jos, o bătrînă albă de tur-turini trecute, își lega de mișcări dom-nicale batista umedă de lacrimi. În băjelele de vreo cîinci ani, finut de mi-nă lingă o femeie îmbujorată de emofie, începu să-și cheme cu glas plîngă-ref surioră mai mare, plecată în ex-ursurile cu școala. Cineva strigă un nume neînțeles. Un tînar, venit în fugă, sări sprinten pe scara ultimului vagon, luînd o poză de curajos, torador și salufind cu reverențe caraghioase două domnișoare rămase în urmă. Inghesușii pe la ferestrele vagoanelor, călătorii răspunderă cu dărmice chemări, agîndu-se și pînă la motorole. Gălăgioși, școlari destășu-rară o mulțime de stegulețe multico-lore. Răsună subire o trompetă, durii infunțat o tobă. Apoi locomotiva acoperi pu pufului ei totul, împingîndu peronul cu un val de aburi și luînd viteză spre zărea ce se deschidea lim-pede, largă, uriașă, dincolo de oraș.

— La spune, directore, cum îți mearge? — Nu prea bine! am răspuns eu încurcat. Cu funcția asta mă obișnuiesc greu! Toate trebuiele luată de la capăt! Am cerut o documentație comple-tă asupra producției. Pe funcționarii l-am pus să întocmească situații fi-nanciare! Iar pînă or fi ei gata, stau ca într-o cușcă și mă plîtesc...

PERSONAJELE:

CINSTITU — salariat, delapidator, vîrstă: citeva zeci de ani, plus încă vreo zece care-i vor reveni la sfîrșitul pieșii.
GURĂ-CASCA — șef, gură-cască, îns cu "probleme mai importante", vîrstă: îndesăfrăbită.
TOVARĂȘUL — om, vîrstă: e a e-pocii noastre.
MILITIANUL — personaj care se ocupă cu deznădămintul pieșii.

ACTUL I

(Scena reprezintă biroul unei întreprinderi. La trei mese diferite — a lui Gură-Cască e de șef — lucrează cele trei personaje ale piesei. La ridicarea cortinei, Cinstitu toarnă sustrage niște bani din sertarul biroului său și-i strecoară în buzunar. Deo-arece e o scenă care se consumă de obicei fără martori, spectatorii sînt rugați să se prefacă a nu o vedea, așa cum procedează, de altfel, și Gură-Cască.)

GURĂ-CASCA: (duce instinctiv mîna la buzunar, ca pentru a-și da seama dacă îi lipsește bani. Apoi recănu-tă-nă): Incețeață domnie, că era să te cred. Cum o să cumperi din banii mei? Ei nu are banii lui? Cînd dai bani? Cinstitu? GURĂ-CASCA: Nu dumneata! Spui niște bazzocomii! Cum o să rî-nescă tovarășele! La banii noștri, cînd ei are mai mulți bani decît noi? Iar tu nu? Nu vezi ce s-a mai îmbrăcat? Și-a luat și motocicletă. Om serios. TOVARĂȘUL: Da. Numaj că hainele și motocicletă și le-a luat din banii statului. GURĂ-CASCA: Toți trăim din banii statului (omul e categoric pus pe a-fortisme).

ACTUL II

(Peste citeva zile. Același personaj, inclusiv Cinstitu. Același decor. Ni-mic nu s-a schimbat, fapt care tre-buie să dea de gînd.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

GURĂ-CASCA: Cînd e vorba de bani, da. TOVARĂȘUL: Adună-i atunci pe toți Cinstitu! Dumitale care fură de la stat și calculează cam la cît se ri-dică suma. Tot nu simți nimic? GURĂ-CASCA: (se pipăie la buzunar): Nu. TOVARĂȘUL: Atunci, scuză-mă, ești un GURĂ-CASCA (calm, cu străbitoră superioritate)... nesimțit! Nu-l așa? TOVARĂȘUL: Ești un gură-cască. GURĂ-CASCA: (a-a înțeles, expre-dit și hotărît): Tovărășele te invit să mă slăbești cu mîrșănișurile astea. Eu am probleme mai importante de rezolvat (și se culundă adînc și tre-voșibil în problemele sale mai im-portante). TOVARĂȘUL: Voi rezolva eu darea în judecată. Primul act e gata.

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

(Același decor. Același personaj. Ceva totuși s-a schimbat. La biroul pe care-l ocupă înaintea Gură-Cască stă Tovarășul. Cinstitu e la biroul său.)

ACTUL III

